

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 41.

Onsdagen den 30 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen vid Kammarens sammanträden den 22 och 23 innevarande April.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången
Riksdagens Kanslideputerades Memorial N:o 3 samt
Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10,
(i samlingen N:o 22.)

§ 3.

Till afgörande förelåg Lag-Utskottets Utlåtande N:o 49, i anledning af särskilda motioner, åsyftande att genom ändringar i gällande lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden bättre, än genom samma lagstiftning skett, tillgodose hustruns rätt.

Punkten 1.

Bifölles.

Punkten 2.

Utskottet hemställde i denna punkt, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg i den angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden gällande lagstiftning, som Utskottet uti fem särskilda moment sammanfattat och förklarat sig för sin del anse böra tillvägabringas i syfte att bättre, än i samma lagstiftning skett, tillgodose gift kvinnas rätt och bästa.

Efter det denna Utskottets hemställan blifvit uppläst begärdes ordet af

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.*

*Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Herr Thomasson, som yttrade: I afseende på den formella behandlingen af Utskottets betänkande i denna punkt tillåter jag mig hemställa, att Kammaren ville besluta, att diskussionen må omfatta samtliga de grunder, på hvilka Utskottet ansett lagstiftningen i ämnet böra hvilat, men att efter diskussionens slut proposition måtte framställas på Utskottets hemställan i fråga om hvarje punkt särskildt.

Sedan Kammaren, på derom af Herr Talmannen framställd proposition, bifallit den af Herr Thomasson, i fråga om ärendets formella behandling, sålunda gjorda hemställan, föredrogs

Mom. I,

hvilket var af följande innehåll:

I den fasta egendom i stad, eller å stadens mark, som hustru före eller under äktenskapet ärft, eller förut förvärfvt, må mannen ej ega giftorätt, hvadan sådan rätt icke heller bör tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade egendom, dock att all årlig ränta och afrad af dylik egendom varder under lösören räknad.

Härefter anförde:

Herr J. E. Ericsson i Ahlberga: Eftersom ingen annan i Kam-maren tyckes vilja upptaga denna fråga till diskussion, så ber jag att få yttra några ord.

Det förefaller mig att förslaget i detta moment, i stället för att innebära ett steg framåt, snarare är ett återgångssteg. Vi veta alla att på landet gäller just den lag, som enligt Lag-Utskottets förslag i föredragna moment skulle komma att tillämpas äfven i städerna. Vi veta äfven alla, hvilka svårigheter detta stadgande mången gång åstadkommit vid arfsutredningar på landsbygden. Efter ett långvarigt äktenskap blir det ofta ganska svårt att kunna göra klart för sig, hvilken egendom skall hänföras under rubriken fast egendom eller ej. Om den ena af makarne vid äktenskapets ingående har fast egendom, som strax efter äktenskapets ingående försäljes, så blir det stundom efter åtskilliga år hardt när omöjligt att beräkna värdet af denna egendom, som under tiden förvaltats såsom lös. Det förefaller mig och vara orättvist att på det sättet skilja mellan egendom och egendom. Jag kan nemligen icke finna, att fast egendom har större betydelse numera än lös egendom. Om till exempel en person köper en fastighet för 100,000 kronor, men eger blott 50,000 kronor och således behöfver låna 50,000 kronor, samt kan få beloppet af en granne mot inteckning i fastigheten, och fastighetsegarens ende son förälskar sig i och gifter sig med inteckningshafvarens enda dotter, blifva han och hustru således egare af egendomen och penningarne efter föräldrarnes död. Om nu mannen dör utan bröstarfvingar, huru ställa sig då förhållandena vid ett arfskifte? Jo så, att mannens arfvingar taga hela fastigheten och hälften i det intecknade beloppet, såsom utgörande mannens giftorätt i hvad hustrun i boet infört. Men har

man väl derigenom särdeles förbättrat qvinnans ställning, såsom väl motionärens förslag afser? Jag tror att man härvid misstagit sig.

Vill man lägga hinder i vägen för giftorätt i fast egendom, bör man enligt min tanke göra detsamma för all egendom. Eller också bör man, i stället för att göra ändring i förhållandena i stad, ändra förhållandena på landet och låta all egendom få samma natur. Antingen bör giftorätt finnas i all eller i ingen egendom.

På dessa grunder och till följd af många andra omständigheter kan jag icke anse Lag-Utskottets förslag innebära en förbättring utan snarare en försämring; och jag tager mig därför friheten yrka afslag å momentet.

Herr Friherre Stackelberg: Det är tydligt, att jag, liksom den föregående talaren, helst önskade att all egendom finge samma natur och betraktades lika i afseende å giftorätt, då den motion, jag i fjor afgaf, utgick derpå, att all giftorätt skulle upphöra, hvilket vore ett fullständigt steg framåt. Men deremot kan jag icke medgifva att det steg, som Utskottet föreslagit, och hvilket dock går i samma riktning, skulle vara ett steg tillbaka. Tvärt om vore det ett stort steg tillbaka, om, såsom den senaste talaren föreslog, sådan egendom, som nu är undantagen från giftorätt, skulle komma under giftorätt. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Ol. Larsson: Jag begärde ordet vid denna punkt, därför att jag sannolikt icke kommer att deltaga i diskussionen för öfrigt. Jag kan för min del icke biträda den skrifvelse, som af Utskottet är föreslagen, ehuru, då Utskottet varit temligen enigt om förslaget, det icke lär vara mycken förhoppning, att det blifver afslaget eller ändradt. Jag har velat uttala min mening, därför att, om jag skulle vara närvarande, då frågan återkommer, man icke skall kunna säga, att jag icke vill stå fast vid en skrifvelse, om hvilken jag varit med. Det förefaller mig dessutom ur hvilken synpunkt som helst orimligt, att, när man aflåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t, man skall säga precis hvad Kongl. Maj:t skall göra. Mig förefaller det att, om man vill en sak, utredningen bör föregå klämman, men att man icke bör bifalla klämman först och efteråt antaga motiveringen. Detta synes mig vara ett något bakvändt tillvägagående. Jag skulle icke hafva något emot en skrifvelse, sådan som Utskottet föreslagit, om ur klämman utströkes orden "som Utskottet här ofvan förklarar sig för sin del böra tillvägabringas". Om dessa ord strökes bort, komme skrifvelsen endast att innehålla en anhållan, "att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt för Riksdagen framlägga förslag till ändringar och tillägg i den angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden gällande lagstiftning i syfte att bättre, än i samma lagstiftning skett, tillgodose gift qvinnas rätt och bästa". Då hade Riksdagen begärt en utredning i angifvet syfte, men låtit det bero på en blifvande utredning, huru förslaget skulle komma att gestalta sig, och ej, såsom Utskottet föreslagit, godkänt saken först och derefter begärt en utredning. Mig synes rätta gången vara, om man vill en förändring, att skriva till

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t och begära en utredning, men ej på förhand binda händerna på Riksdagen, ty kommer sedan efter ytterligare utredning ett förslag, som förefaller Riksdagen aldrig så omöjligt att antaga, mötes man i allt fall af svaret: Ni har skrivit till Kongl. Maj:t i det syftet och måste nu taga förslaget sådant det är, äfven om det synes er mindre klokt.

Jag har endast velat till protokollet uttala denna min från Utskottets afvikande mening, men skall icke för tillfället tillåta mig att göra något yrkande.

Herr Thomasson: Jag skall, Herr Talman, gifva den förste talaren rätt deri, att denna punkt icke helt och hållet afser att bereda qvinnan en fördel, utan den afser i första rummet att åstadkomma likställighet mellan städerna och landet, emedan den skiljaktighet, som för närvarande finnes i detta afseende, numera saknar det berättigande, som den hade i forna förhållanden och ett förgånget betraktelsesätt. Deremot kan jag ej dela den uppfattning, att den riktning, hvori förslaget går, skulle vara reaktionär. Talaren yttrade sig visserligen ej så, men han antydde att förslaget gick åt alldeles origtigt håll. Jag tror tvärt om, att det går i den riktning, hvori vår tid fordrar att lagstiftningen rörande gift kvinnas egendomsförhållanden bör gå, nemligen att så mycket som möjligt skilja makarnes egendom och under samfälligheten hänföra så litet som möjligt; och om denna min mening är riktig, torde den förste talarens uppfattning vara origtig.

Herr Liss Olof Larsson klandrade Utskottet, derföre att det föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående en lagstiftningsåtgärd och deri uppgifvit de grunder, hvarpå denna lagstiftning skulle byggas. Detta förvånade mig i hög grad, ty ofta har man, och detta med rätta, klagat öfver att Riksdagen brukat aflåta skrifvelser utan att säga hvad den vill. Jag trodde ej att man skulle ogilla, att man så mycket som möjligt gäfve fingervisning hvaråt man syftade. Utskottet har icke heller, såsom Herr Liss Olof Larsson säger, antagit sjelfva klämman och med utredningen låtit tills vidare anstå, utan utredning föreligger redan nu, så vidt sådan behöfves, för att berättiga de grunder, hvarpå Utskottet anser att lagstiftningen bör byggas.

Jag skall, om icke något vidare anföres mot denna punkt, för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till densamma.

Herr Grefve Sparre: Vid bestämmandet af äkta makars inbördes egendomsförhållanden står man otvifvelaktigt vid en af lagstiftningens kinkigaste och mest tvifvelaktiga frågor. Jag betviflar för min del alldeles icke, tvärt om, jag erkänner, att den ställning, som qvinnan numera intager i samhället, gifver anledning till förändringar i lagens nuvarande stadganden angående mannens målsmansrätt öfver hustrun. Jag vill också tillägga, att i synnerhet för de förmögnare klasserna är en sådan förändring, hvarigenom egendomssamfälligheten inskränkes, af synnerlig vikt. För de mindre förmögna klasserna deremot tror jag den vara mindre betydande; ty der man i allmänhet icke har mera

att handskas med, än det man ungefär behöfver, är det icke så fasligt mycket* fråga om att göra någon sådan skilnad. En förändring i lagstiftningen i detta hänseende anser emellertid äfven jag vara nödvändig; och jag skulle derföre kunna vara med om en ungefär så beskaffad skrifvelse, som talaren på dalabänken tillstyrkte, d. v. s. att man uteslöte de särskilda moment, som Utskottet framhållit. Den första och vigtigaste fordran, man ställer på en sådan lag som den nu ifrågavarande, är att den skall vara enkel. Men den talare, som först hade ordet, visade ganska tydligt, huru just det stadgande, som här föreslagits, skall leda till trassel och mycket besynnerliga förhållanden, förhållanden, som, om de skola lösas i enlighet med hvad nu är föreslaget, otvivelaktigt skola leda till rent af orättvisor. Att makarne för närvarande icke hafva giftorätt till hvarandras fasta egendom på landet kommer, såsom herrarne veta, af vår gamla odalinstitution, der jorden var släktens och således ej genom gifte kunde få öfverflyttas på annan släkt; jorden tillhörde släkten och skulle således gå inom släkten. Detta är grunden till den skiljaktighet, som finnes i lagen angående fast egendom på landet och i städerna i fråga om makars giftorätt. Att öfverflytta en skiljaktighet, som stöder sig på en redan antiqverad, redan försvunnen rättsprincip, på fast egendom i stad, synes mig icke kunna försvaras. Snarare skulle jag önska, att man ej bibehölle den skiljaktighet, som råder i fråga om fasta egendomen på landet, emedan den icke eger någon grund. Men att öfverflytta denna så att säga grundlösa skiljaktighet på fast egendom i stad, detta kan enligt min uppfattning icke försvaras.

Jag vill för närvarande icke inlåta mig på de öfriga punkterna, men jag tillåter mig upprepa det, hvarmed jag började, att den lagstiftning, hvarpå makars egendomsförhållanden böra grundas, skall vara så enkel, så klar, att tillämpningen gör sig själf, så att det ej vid hvarje dödsfall skall inträffa tvist eller uppstå gräl mellan arvingarne eller sterbhusdelegarne inbördes. Det är den största olycka, som kan hända. Då jag likväl anser att en förändring i denna lagstiftning är behöflig — ehuru, såsom jag redan antydtt, egentligen för de förmögnare klasserna, ty jag måste erkänna att jag från de mera tarfliga boen inom vårt land icke förspott så mycken klagan öfver den nuvarande lagen — tror jag den principen vara den riktigaste, som man antagit i den franska lagstiftningen, att man kan gifta sig antingen efter »regime de communauté», då boet eges af makarne gemensamt, eller »regime dotal», då hvardera maken eger sin egendom. Om detta tillkännagifves före äktenskapets ingående, så är all rättfärdighet uppfylld. Hvar och en väljer själf den lag, under hvilken han vill gifta sig, eller, rättare sagdt, de naturliga förhållandena göra det, ty somliga samhällsklasser vilja hafva den ena, och andra samhällsklasser den andra. Jag har under den långa tid jag vistats i Frankrike sökt sätta mig in i detta lands lagstiftning och derunder aldrig funnit, att det rådt något missnöje med denna lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden. Om derföre en förändring i nuvarande lag skall göras, anser jag för min del, att den borde ske i denna riktning. Detta skulle också närmast öfverensstämma med

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt.
(Forts.)
m. m.*

Angående
ändrade be-
stämmeiser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt.

m. m.
(Forts.)

motionärens idé, ty motionären vill ju att hvardera maken skall fritt få sköta sin egendom. Emellertid förmodar jag att, på sätt talaren på dalabänken yttrade, Kammaren icke är benägen att nu, stante pede, fatta sitt beslut härom. Men då synes det mig också vara rigtigtast, om Kammaren, såsom samme talare föreslog, icke angäfvade några grundsatser, angående hvilka vi icke för närvarande äro eniga, men som dock på det sättet redan nu skulle kunna fastslås, med begäran att Kongl. Maj:t derpå ville bygga ett förslag. Låt Kongl. Maj:t med tillhjälp af Lagberedningen och med de krafter i öfrigt, som stå Kongl. Maj:t till buds, utarbета ett förslag, som med tidsandan och förhållandena i allmänhet kan vara öfverensstämmande och framför allt så enkelt, att det vid hvarje dödsfall tillämpar sig sjelft, utan att tvister mellan sterbhusdelegarne behöfva uppstå, de sorgligaste tvister en jurist kan hafva att afgöra.

Jag skall således för min del instämma i yrkandet om afslag på denna punkt och, när vi komma till klämman, inskränka mig till att göra framställning om en proposition i närmaste öfverensstämmelse med Herr Liss Olof Larssons nyss gjorda förslag, det vill säga en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета samt för Riksdagen framlägga förslag till ändringar och tillägg i den angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden gällande lagstiftning, i syfte att bättre än i samma lagstiftning skett tillgodose gift qvinnas rätt och bästa.

Herr J. W. Lindh instämde med Grefve Sparre.

Herr Thomasson yttrade: Då Herr Grefve Sparre återkommit till sitt yrkande om en skrifvelse, sådan som den af Herr Liss Olof Larsson förordade, finner jag mig föranlåten att ytterligare fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad detta skulle betyda. Hvad skulle Kongl. Maj:t göra, om Riksdagen afläte en sådan skrifvelse? Jo, Kongl. Maj:t skulle, säger Herr Grefve Sparre, med tillhjälp af Lagberedningen och öfriga resurser, som stå Kongl. Maj:t till buds, åstadkomma en lagstiftning, som ginge i *tidens anda*. Jag undrar hurudan lagstiftning det skulle vara. Herr Grefven och den talare, som först hade ordet i denna fråga, vilja att lagstiftningen i förevarande ämne skall gå i riktning att så mycket som möjligt göra makarnes egendom gemensam. Lag-Ütskottet och, som jag tror, de flesta, som närmare tänkt sig in i frågan, önska en lagstiftning i alldeles motsatt riktning eller en lag, som så mycket som möjligt skiljer äkta makarnes egendom, så att hvarje kontrahent får sin lott. Hvad skall Kongl. Maj:t då göra? Herr Grefven har sagt, att Kongl. Maj:t utan tvifvel skulle framlägga ett förslag till lag så enkel, att några stridigheter sterbhusdelegarne emellan icke vidare behöfde uppstå. Nej, Herr Grefve! hvarken Kongl. Maj:t, Lagberedningen eller Herr Grefven sjelf kan framlägga ett så enkelt lagförslag, ty det finnes, såsom han sjelf antydde, icke något svårare ämne att lagstifta öfver än just äkta makars inbördes egendomsförhållanden. Blott de, som för närvarande icke vilja någon lagstiftning i ämnet, kunna rekommendera en skrifvelse af

så intetsägende innehåll, som den af Herrar Liss Olof Larsson och Grefve Sparre förordade. Herr Grefven talade mycket om den oreda, som skulle uppstå derigenom att man i förevarande fall likstälde förhållandena i städerna och på landet. Jag kan icke fatta att detta stadgande, tillämpadt på städerna, skulle framkalla större svårigheter eller rättsförvecklingar än vi äro vana att finna på landet. Svårigheter skola alltid uppstå, men vi hafva under århundraden hunnit vänja oss vid och att öfvervinna dem. Hvarje ny lagstiftning, hur enkel den må vara, medför nödvändigtvis större förvecklingar än den gamla, och här gäller ju endast att tillämpa en gammal lag på ett nytt område. Herr Grefven förordade den franska lagstiftningen, som medgifver äktenskaps ingående antingen så, att egendomen eges af makarne gemensamt, eller att hvardera maken eger sin egendom. Detta skulle dock, efter min tanke, just vara egnadt att åstadkomma trassel. Att det icke så gör i Frankrike kommer sig deraf, att i vissa delar af landet användes i regel det ena sättet och i andra delar det andra. Men här skulle naturligtvis den ene gifta sig efter det ena systemet och grannen efter det andra; och detta skulle tydligtvis bringa mycken oreda.

Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag i första punkten.

Häruti instämde Herr *J. Andersson* i Häckenäs.

Herr Ekenman anförde: Det är på sätt och vis för mig mycket glädjande att höra, att min granne här till venster omfättar ett förslag, som öfverensstämmer med hvad jag i förra delen af min motion framställt. Det franska systemet är nemligen i viss mån likt den framställning jag gjort om obligatoriskt äktenskapsförord; ty det är ju påtagligt, att vid obligatoriska äktenskapsförord makarne ega att bestämma, antingen de vilja lefva i gemensamma egendomsförhållanden eller hafva sina ekonomiska angelägenheter åtskilda; de ega bestämma detta för hvarje fall. Men jag finner dock, ehuru jag är af den åsigt, att detta förslag är principiellt riktigt och skulle bereda stora fördelar, att folket icke vill medgifva en så genomgripande förändring i lagen, som sålunda ifrågasatts. För att nu icke drifva en sak, som synbarligen ej kan hafva framgång, har jag för min del icke velat genom ett envist vidhållande af hvad jag personligen anser vara principiellt riktigt möjligen skada hela förslaget. Derföre har jag icke heller sökt genomdrifva min motion i denna del, hvilken Kammaren också helt nyss afslagit genom bifall till första punkten af Utskottets betänkande. Det torde dock ingalunda skada, att Grefve Sparre bringat sin åsigt under debatt, ty man har derigenom kunnat blifva ytterligare öfvertygad om, hvad jag nu mera tror mig veta, eller att den åsigt är omöjlig att här få godkänd.

Att vidare, såsom Grefve Sparre och Herr Liss Olof Larsson yrkat, åt skrifvelsen till Kongl. Maj:t gifva en mera generel form, än Utskottet föreslagit, och i densamma icke intaga de principer, på hvilka den nya lagstiftningen enligt Riksdagens åsigt bör grundas, utan öfverlemna detta åt Kongl. Maj:t, tror jag ej vara lämpligt, i fall man verk-

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinns
eganderätt
m. m
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

ligen såsom jag önskar en reform å detta område. Om en *sådan* skrifvelse aflåtes, är det ju mycket möjligt att, när Kongl. Maj:t med anledning af densamma framlägger proposition i ämnet, Riksdagen skall finna förslaget ej vara enligt de principer, som af Riksdagen anses lämpliga, hvadan förslaget afslås, och reformen blifver ytterligare uppskjuten på längre obestämd tid. Vill man saken, är det derföre skäl att något så när bestämma hvad man vill, hvilket ju ej utesluter möjlighet att göra förändringar i föreliggande förslag, som till innehållet redan längre tid varit känt; ty redan för en eller annan månad sedan har förslaget blifvit i tidningarne refererat för allmänheten, och det har således icke varit omöjligt att på förhand sätta sig in i detsamma och göra sig reda för hvad man i de särskilda punkterna vill.

Hvad beträffar förslagets första punkt, så har Lag-Utskottet deri föreslagit att bygga på den grund, som redan finnes, och med varsam hand gå fram samt att akta sig för några mera genomgripande förändringar, som kunde göra saken omöjlig eller väcka ovilja emot den. Utskottet har blott velat utsträcka ett stadgande, som redan finnes; Utskottet har velat att ett lagbud, som gälde beträffande fastighet å landet, skulle tillämpas på fastighet i städerna. Hittills har man icke haft något att anmärka mot detta lagstadgande på landsbygden, utan tvärt om ansett det innebära en förmån, som landsbygdens invånare egde framför städernas; men nu, när det gäller att införa en reform och tillämpa lagbudet på stadsfastighet, då finner man stadgandet oantagligt. Att det emellertid innebär en verklig förmån, tror jag af föregående talare vara redan visadt.

I andra punkten har Utskottet velat berättiga qvinnan att själf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla henne sådan rätt. Detta är således en förmån, som redan genom förord kan beredas gift qvinna. Utskottet har endast velat upphöja till allmän lag, hvad som nu eger rum blott i visst fall. Utskottet har således äfven i denna punkt byggt på en redan befintlig grund.

I tredje punkten är föreslaget, att mannen icke skulle utan hustruns samtycke kunna bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden. Detta är icke annat än att upphöja till lag, hvad folkets rättsmedvetande fordrar, och som på grund häraf redan temligen allmänt å landsbygden brukas; ty man anser att hustrun bör hafva ett ord med, när det gäller att sälja eller förpanta det mer väsentliga eller det egentliga i egendomen, den fasta, än det mindre väsentliga, den lösa. I motiven anfördes mer än ett fall, då mannen utan hustruns vetskap sålt den fasta egendomen och med köpeskillingen begifvit sig till främmande land och derigenom beröfvat hustrun det hufvudsakligaste af hennes rätt i boet samt faktiskt öfverlemnadt henne och barnen, der sådana funnits, åt fattigvården. För den, som något följt med och haft att göra med domstolsförhandlingar, är det en känd sak, att transaktioner och kontrakt om försäljning af fastighet eller skogen derå, ofta obetänksamt komma till stånd utan vetskap af hustrun, som mången gång skulle hafva hindrat en oklok affär, om husbonden ej ensam kunnat förfoga öfver egen-

domen. Om nu föreslagna stadgande upphöjes till lag, är det min öfvertygelse att i många, ja i de flesta fall skall förekommas de olyckor, som nu i följd af dylika lättsinniga transaktioner ofta inträffat.

Fjerde och femte punkterna innefatta blott tillämpningen af en billig rättvisa, ty det synes ej vara rimligt, att en hustru med sin enskilda egendom skall svara för gäld, som mannen utan hennes samtycke gjort i äktenskapet, lika litet som att vid arfsdelning ej skulle tagas i beräkning, att endera maken för sin enskilda del använt större eller mindre del af det gemensamma boet. Invändningen att det kommer att medföra mycket stora svårigheter att i detta hänseende förebriaga bevisning utgör icke skäl mot sjelfva saken; ty om förhållandet kan bevisas, bör hvar och en få sin rätt.

Denna riksdag har väl icke varit synnerligen rik på stora politiska frågors afgörande; men å andra sidan har lagstiftningsarbetet fortgått på ett sätt, som hittills i allmänhet icke varit vanligt. Särskildt har man vid denna riksdag fäst synnerligt vikt och betydelse vid kvinnans rättsliga ställning. Vi hafva beslutat att, likasom qvinnan i intellektuellt hänseende är likställd med mannen, hon äfven, såsom han, skall blifva myndig vid 21 års ålder. Må vi nu också för vår del i afseende på egendomsförhållandena mellan äkta makar, förbättra kvinnans ställning, hvilket i ej ringa mån kan ske genom bifall till föreliggande förslag, och vi skola förvisso sålunda vid 1884 års riksdag fästa ett hugstort minne för stora och gäneliga förbättringar å lagstiftningsens område.

På grund af det anförda yrkar jag bifall Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Smedberg, Herslow, P. Larsson, Key, Lyth, Borg, J. Pettersson* i Alfvesta och *Öberg*.

Vidare anförde:

Herr Åbergsson: Jag har icke begärt ordet för att inlåta mig på någon granskning af detaljerna i det förslag, som här blifvit af Lag-Utskottet framställt, och än mindre för att tillåta mig några gissningar om, huru samma förslag kommer ut af Kongl. Maj:t uppfattas, men jag kan likväl icke underlåta att yttra några ord om de anmärkningar, som blifvit emot förslaget rigtade. I första rummet klandras Lag-Utskottet i ett afseende, hvori jag för min del anser Lag-Utskottet hafva handlat synnerligen förtjenstfullt, nemligen derutinnan, att Lag-Utskottet i sitt förslag hemställt, att Riksdagen måtte i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t uttala de grunder, hvarpå Riksdagen vill, att de åsyftade förändringarne skola byggas. Jag skulle icke under några förhållanden kunna gilla, att Riksdagen beslöte en skrifvelse i detta ämne, som endast innehölle begäran att Kongl. Maj:t skulle taga saken om hand, utan att deri tillika utsades i hvad rigtning förändringen borde gå. Snarare måste vi väl erkänna, att man bör vara Lag-Utskottet tacksam för att Lag-Utskottet uttalat, i hvilket hänseende ändring bör ske. Hvad särskildt beträffar den här föreliggande punkten, har emot densamma åtskilligt blifvit anmärkt. Herr Grefve Sparre har ansett,

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt.
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

att om Utskottets förslag deri blifver lag, så skulle lagbestämmelserna i detta fall icke blifva så enkla att tillämpa som nu är fallet. För min del kan jag likväl icke förstå, att om i ett sterbhus finnes fast egendom, det kan blifva svårare att vid bodelningen låta den tillskiftas ena makans arfvingar än att dela den i två delar emellan mannens och hustruns arfvingar, eller att det skulle blifva krångligare att tilldela ett dödsbo tillhörig fast egendom i stad åt den makes arfvingar, som medfört den fasta egendomen i boet, än det är att så förfara beträffande fast egendom på landet. Jag kan således för min del icke finna, att Lag-Utskottets förslag i denna punkt skulle innebära några svårigheter att tillämpa, utan anser jag det vara mycket klart och enkelt. Det har vidare anförts såsom exempel på olämpligheten af detta stadgande, att en fattig person skulle kunna gifta sig med en af sina borgenärer, och derigenom vinna del i dennes tillgångar. Men om en man gifter sig med en qvinna, som har inteckning i mannens fasta egendom, och derigenom blir egare till hälften af inteckningarne, så innebär detta i sjelfva verket intet annat än detsamma som att en man, som gifter sig med en qvinna, som eger ett hemman med t. ex. 10 kor, genom äktenskapet blir egare till 5 af dessa kor. Orsaken hvarför man endast föreslagit, att göra den fasta egendomen till hvardera makans enskilda, men hyser starka betänkligheter att föreslå liknande bestämmelser i fråga om lös egendom, grundar sig på uteslutande praktiska skäl, nemligen svårigheten att skilja emellan lös egendom tillhörig qvinnan och mannen, emedan sådan egendom icke kan tillräckligt specificeras och identifieras, hvarföre, om det bestämdes att äfven sådan egendom skulle vara hvardera makans enskilda, vid fördelningen skulle uppstå stora förvecklingar. I afseende å fast egendom åter, som icke kan rubbas eller bortbytas, är det mycket lätt att genomföra en sådan lagstiftning, som här är i fråga. Herr Grefve Sparre har vidare yttrat, att grunden till den enskilda eganderätten på landet är, att den fasta egendomen ansetts vara en slägtens egendom, och att således slägtens intresse föranledt att denna egendom blifvit enskild i den ena eller andra makans hand. Det är väl sant att ett sådant betraktelsesätt förr varit gällande, men man torde svårigen kunna påstå, och jag tror att den ärade talaren medgaf detsamma, att denna grund numera kan anses gälla eller att mannens eller hustruns rätt till enskild egendom på landet grundar sig på slägtens rätt. Numera torde man få anse, att grunden så väl till den gamla bestämmelsen att arfvejord på landet icke är af kommunikabel beskaffenhet, som till det nu föreliggande förslaget att icke heller fastighet i stad skall vara kommunikabel, varit önskan att bibehålla åt individen den eganderätt, han före äktenskapet haft till fast egendom, så att han icke genom att träda i gifte förlorar hälften af sin fasta egendom.

Jag inskränker mig till dessa allmänna betraktelser, hvaraf Kamraren åtminstone torde finna, att jag för min del icke anser något orimligt i de föreslagna stadgandena. I öfrigt tillåter jag mig icke framställa något yrkande.

Herr Magn. Jonsson: Jag har begärt ordet endast för att med några ord bemöta några af en talare på uplandsbänken fälda yttranden. Han gjorde några jemförelser mellan en jordegare och en intekningshafvare m. m.

Jag skall be att få fästa hans och Kammarens uppmärksamhet på ett annat förhållande, som kan inträffa, nemligen att en person med en stor förmögenhet hyser kärlek och förtroende till en flicka, som saknar all ekonomisk förmögenhet. Om då den utaf den ärade talaren åsyftade princip vore gällande, skulle det kunna inträffa, att för den händelse mannen, som egde förmögenhet, strax efter äktenskapets ingående afled, qvinnan, som icke fört med sig någonting i boet, såsom arfvinge efter mannen ville hafva sin part med af egendomen, hvilket må hända icke alltid vore så väl berättigadt. Men ännu mindre angenämt torde det komma att kännas, derest qvinnan dog utan bröst-arfvingar, då hennes närmare eller fjermare arfvingar kommo för att till hälften dela mannens förut egda förmögenhet. Det är den ena sidan af saken. För det andra tror jag det skulle vara ett mycket sorgligt förhållande, om föräldrar eller släktingar till en förmögen flicka, eller man, skulle genom sådana arfslagar få ökad anledning att motverka äktenskaps ingående med en fattig, men för öfrigt en hygglig och skicklig man eller flicka. Detta är något som jag anser icke vara lyckligt. För öfrigt vill jag fästa Kammarens uppmärksamhet vid det förhållande, att här åsyftas att få likställighet mellan stad och land. Som lagen nu är, skulle det kunna inträffa många obehagligheter. Om en rik hemmansegares eller en grefvedotter, som eger jordbruksfastighet, gifter sig med en i stad bosatt man, egande en dyrbar fastighet i stad, och denne man afider, behåller enkan icke allenast sin fasta egendom på landet, utan har också full rätt till hälften af makarnes egendom i staden.

Dör enkan en tid derefter, är dennas arfvingar i full besittning af omförmälde lagliga förmån.

Men deremot skulle mannens närmaste anhöriga icke ärfva ett öre ur den fasta egendomen på landet. Måne det kan vara rättvist att lagen stadgar något sådant? Huru skall man lagstifta för äkta makar, om man icke gör en bestämd skilnad i afseende på egendomsrättsförhållandena? Jag tror det skulle bli en ganska svårt att lagstifta på annat sätt, så länge man anser att mannen skall vara hustruns ställföreträdare eller förmyndare, samt hon får tåla sig i hvad mannen gör, hvilket jag icke anser vara rätt eller öfverensstämmande med tidsandans fördringar.

Att nu, såsom min ärade vän, Herr Liss Olof Larsson föreslog, skriva till Kongl. Maj:t, men icke bestämdt säga ifrån hvad man vill, det kan ju vara ett bra sätt, om man vill locka regeringen in på något, för att sedan få tillfälle att göra anmärkningar eller afslag. Man har ofta och kanske med skäl klandrat Lag-Utskottet, därför att det framkommit med skrifvelseförslag, hvori man ej fullt tydligt uttalat hvad man vill. Nu har Lag-Utskottet deremot fullkomligt formulerat denna skrifvelse samt visat, huru Utskottet tänkt sig denna sak, och Lag-Utskottet synes mig sålunda i detta fall hafva gjort sin skyldighet,

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

samt att det således ej borde höra så här obefogadt klander här i Kammarén.

Jag skall icke längre upptaga Kammaréns tid; jag vill endast hemställa, att Kammarén ville godkänna Lag-Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Jag har så mycket mindre anledning att, såsom min värde granne nyss sade, motsätta mig Utskottets förslag i sista delen af betänkandet, som jag uttryckligen tillkännagaf, att jag i afseende på sjelfva klämman komme att tillstyrka en skrifvelse till Kongl. Maj:t om en lagförändring, hvarigenom bättre än hittills tillgodoses "qvinnans rätt att bestämma öfver sin egendom". Detta är, om jag så får säga, klämman af klämman, det är det sista ordet i detta förslag. Man må således icke misstänka mig för att icke hafva fullkomligt uppfattat motionärens mening; jag tror att jag har uppfattat den bättre än Utskottet, och dertill har jag anledning i den omständigheten, att motionären nyss gjorde samma anmärkning. Jag önskar visserligen att vi skola förändra lagstiftningen i fråga om makars egendomsförhållanden, men jag vill att denna lagförändring skall ske i öfverensstämmelse med tidsandan, och att man icke skall, genom tillämpning af grundsatser, som för flera hundra år sedan försvunnit, införa egendomsprinciper, hvilka ursprungligen varit stiftade för helt andra förhållanden, d. v. s. att man icke skall på stadsfastighet öfverflytta de grundsatser, som, under det vi hade odalförfattningar, gälde i fråga om fast egendom och sedermera qvarstå såsom en qvarlefva af dessa helt och hållet antiqverade förhållanden.

Man har sagt, att den fasta egendomen skulle vara den väsentligaste, och därför borde man företrädesvis fästa sig vid den. Jag ber då att till en början få fråga herrarne: är stadsfastigheten för stadsboarne den väsentligaste egendomen? Tvärtom; den lösa egendomen har numera emot den fasta intagit en sådan ställning i fråga om afliden mans bo, att den, med undantag för befolkningen på landet, utgör den väsentligaste egendomen. Då förhållandet är sådant, är det då riktigt att, i fråga om en liten del af denna egendom, ty stadsfastigheter äro en mindre betydande del deraf — åtminstone för stadsboarne — är det riktigt, säger jag, att på denna del öfverflytta principer, som äro antiqverade och sålunda öka tvisterna mellan sterbhus-delegare, tvister af sådan beskaffenhet, som den förste talaren ganska riktigt anförde. Detta är icke en tidsenlig lagstiftning; det är att gå tillbaka, i stället för framåt, det är att intrassla förhållandena just der man behöfver den allra största enkelhet. Jag borde hafva gjort denna min framställning vid den första punkten, då det var fråga om ett obligatoriskt äktenskapsförord; men gjorde det icke därför, att äktenskapsförordet här i Sverige icke vunnit någon synnerlig häfd för sig. I Frankrike åter tillgår, såsom jag nämnt, sålunda: före vigseln behöfva kontrahenterna blott tillkännagifva, om de vilja gifta sig under gemensamhetsförhållanden, eller på det vilkor att hvardera maken har sin egendom. Det senare är en naturlig fördelning af egendomen; och den öfverensstämmer fullkomligt med nutidens uppfattning. Men man bygger icke ostraffadt en lagstiftning på grunder,

som icke mera finnas, som funnits för 100 år sedan, men nu äro för länge sedan glömda, som ogillas af den nuvarande tiden. En sådan lagstiftning åstadkommer icke något annat än ständigt trassel och ständigt obehag för dem, hvilka med den samma komma i beröring. En sådan lagstiftning skall förr eller senare dö; och den är sin död värd!

Man har sagt, att vi skulle i denna fråga uttala bestämdt hvad vi vilja, ty annars kunde det hända att, då Kongl. Maj:t framlägger proposition i ämnet, då säga vi: det var inte det vi ville. Jag tillåter mig då fråga, om det är detta vi vilja. Vilja vi verkligen införa i lagen så beskaffade bestämmelser, att de medföra endast trassel och bråk? Är det icke mycket klokare och försigtigare att icke uttala en grundsats, om hvilken meningarne utan tvifvel måste vara delade, utan öfverlemnna utstakandet af grunderna åt dem, som skola stifta lagarne, än att på måfå, jag säger på måfå, då de flesta af oss icke satt sig tillräckligt in i förhållandena, bestämma dessa grunder, utan att veta hvad det är, som vi bestämma oss för. Att så förfara är enligt min tanke det största felet, vi kunna begå, då vi skrifva till Kongl. Maj:t. Det kan då inträffa att, när Kongl. Maj:t, möjligen i öfverensstämmelse med dessa grunder, framlägger ett förslag till lag i ifrågavarande ämne, vi nödgas säga: vi kunna icke antaga detta lagförslag, ehuru vi antagit grunderna därför. Det skrifvelseförslag, som jag för min del anser vara det rigtiga, och till hvilket jag, såsom jag i mitt förra yttrande sagt, skall yrka bifall, då klämman föredrages, har den förmånen med sig att makarne fritt få välja det egendomssystem, under hvilket de vilja lefva; och detta måste väl i regeln för dem vara det fördelaktigaste? Äktenskapsförord äro ej populära hos oss. Hvilken fader tvekar icke att, innan dottern föres i brudstolen, gå till sin blifvande måg och säga: vill du gå in på, att jag undantager en del af egendomen? Det smakar icke numera; därför äro dessa förord, såvidt jag känner, icke i allmänhet brukliga. Om lagen deremot stadgar att makarne skola på förhand tillkännagifva under hvilket egendomssystem de vilja lefva, så måste de bestämma sig för det ena eller andra. Jag kan icke tro annat än att, om vi vilja göra en förändring i förhållanden, som äro de ömtåligaste inom samhället, makars inbördes egendomsförhållanden, vi göra klokare uti att lemna full frihet åt kontrahenterna att bestämma under hvilka egendomsförhållanden de vilja lefva, än att till ett system, som redan är trassligt nog, lägga ett ytterligare trassel, genom att öka den egendom, som undantages gemensamheten, i synnerhet då, såsom jag redan nämnt, åtminstone för stadsboarne, fastighet icke är den väsentliga egendomen.

Man har slutligen såsom skäl för förändringen både här och i Lag-Utskottet framhållit faran utaf, att mannen skulle kunna spoliera och sälja något af egendomen. Men den faran har jag velat förekomma just derigenom att i skrifvelsen till Kongl. Maj:t skulle anställas om ett förslag, som tillgodosåge gift qvinnas rätt och bästa. På detta sätt förekommes denna fara, men ingalunda genom att i lagen

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

införa en grundsats, som i tillämpningen visat sig fullkomligt oanvändbar och endast medför obehag och bråk.

Jag skall således tillåta mig att upprepa min anhållan om afslag på denna punkt, och då klämman föredrages, skall jag framställa yrkande om bifall till densamma, formulerad i öfverensstämmelse med de åsigter, jag tagit mig friheten framställa.

Herr Magnus Andersson: Jag har egentligen velat här framhålla att, så vidt jag vet och enligt min erfarenhet, den allmänna meningen bland landets befolkning hyllar egendomsgemensamhet.

Då en person, som icke har fast egendom, gifter sig med någon, som har sådan, det må nu vara man eller qvinna, hafva de alltid visat sig, i min hemort åtminstone, synnerligen angelägna om att ställa så till, att den egendom, som eljest lagligen skulle vara den enes enskilda egendom, göres till gemensam, antingen genom äktenskapsförord eller ett fingeradt köp eller åtminstone, om annan utväg icke gifvits, genom testamente. Många hafva icke kunskap om, huru lagen i sådant fall varit beskaffad och hafva då icke kunnat vidtaga sådana åtgärder, men alltid har jag i sådant fall hört dem djupt beklaga, att de icke förut haft kännedom om förhållandet, och när de fått reda på det, hafva de alltid, som sagdt, visat sig synnerligen angelägna att åtminstone genom upprättande af inbördes testamente kringgå lagens stadgande. Men detta är icke alltid det lämpligaste; hvar och en vet huru mycket trassel uppkommer genom testamenten, men de måste göra det för att få egendomen gemensam.

Hvad beträffar att någon af makarne skulle förskingra boets egendom, så skulle det väl egentligen vara mannen, som, utan hustruns vetskap, skulle kunna förskingra den, men jag får säga att ytterst sällan händer något dylikt, åtminstone i min hemort. Finnes det att mannen skulle vara mindre skicklig att förestå boets egendom, så söker hustrun, med tillhjälp af grannar och släktingar att få honom stäld under förmyndare, men det är emellertid ytterst sällan, som något sådant händer.

I den ort, der jag har mitt hemvist och der jag varit med om många, väl hundratals boutredningar, har min erfarenhet alltid varit, att folket hyllat egendomsgemensamhet makar emellan och städsökt få sådan, der den eljest icke skulle lagligen egt rum. Jag vill icke nu göra något bestämdt yrkande, vare sig för det ena eller andra, men jag har velat framhålla, att under den långa tid, jag haft med dylika saker att göra, har min erfarenhet varit, att allmänna meningen afgjort varit för egendomsgemensamhet.

Herr Gumælius: Det är med en viss tvekan jag bestämt mig för att begära ordet i denna stora och viktiga fråga, men jag har dock ej kunnat underlåta att deri yttra några ord. Det har för mig varit en glädjande öfverraskning, att Lag-Utskottet framkommit med ett betänkande i sådan rigtning, som det nu föreliggande. Jag kan dock icke neka, att hvad Lag-Utskottets ärade vice ordförande nyss sagt sig tycka hafva hört eu föregående talare antyda, om än icke

utsäga, nemligen att förslaget i denna första punkt går i en tillbakagående rigtning, det är verkligen min uppfattning. Det har erinrats, att fast egendom på landet ansetts och fortfarande anses företrädesvis vara slägtegendom, och då man har sådan lagstiftning för fast egendom i största delen af Sverige, så borde — säger man — den lagstiftningen äfven kunna utsträckas till den mindre delen, till fast egendom i städerna. Det är dock underligt, att en sådan åsigt, som ju förfäktar ytterligare en sorts fideikommissrätt i fast egendom, en sådan rätt för släkten, kan framkomma i samma tid, som man allt mer och mer börjar anse, att allt hvad fideikommissrätt heter bör afskaffas. Man skulle tvärt om häraf vilja draga den slutsats, att allt, som för närvarande är i större eller mindre mån fideikommissartadt, borde försvinna. Då lika arfsrätt för qvinnan infördes, så infördes den först i städerna och sedan i den öfriga delen af landet; nu deremot vill man gå i motsatt rigtning; nu vill man att därför, att en inskränkning i arfsrätten, eger rum på landet, därför skall inskränkningen utsträckas äfven till städerna. Jag kan icke vara med om detta. Jag anser, att 2:dra punkten, som lyder: "gift qvinna bör berättigas att sjelf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt" samt de följande punkterna, i hvad de äro förenliga med den 2:dra punkten, och jag tror äfven att de i all hufvudsak äro det, böra godkännas, samt att en skrifvelse bör aflätas i sådant syfte, som dessa punkter afse; men den 1:sta punkten deremot skulle jag gerna vilja hafva bort ur förslaget.

Det har blifvit anmärkt af en föregående talare, att fastigheter numera ingalunda kunna anses på landet och ännu mindre i städerna såsom den hufvudsakligaste egendomen. Det är ju också ganska besynnerligt, att om egendom skiftas så, att t. ex. en fader gifver åten af sina döttrar, som träder i gifte, en egendom på landet, åt en annan ett hus i stad, åt en tredje obligationer samt åt en fjerde aktier, så komma döttrarne och deras män i helt olika förhållande. I den egendom, som består af fastighet på landet, eger nemligen icke giftorätt rum, och i den egendom, som består af fastighet i stad, skulle giftorätt icke hädanefter heller komma att ega rum, men deremot skulle dylik rätt fortfara med hänsyn till aktier och obligationer. På detta sätt komma de af döttrarne, som fått fast egendom, i en helt annan rätt till sin arfslott än de, som fått lös egendom.

Jag tillåter mig icke göra något bestämdt yrkande i denna fråga, men jag föreställer mig, att en återremiss möjligen skulle vara lämplig, för den händelse Kammaren mera allmänt är af den åsigt, att 1:sta punkten icke bör antagas; genom en återremiss kunde vi få förslaget omformuleradt af Lag-Utskottet.

Jag har endast reservationsvis velat uttala den mening, att så framåtgående och erkännansvärdt än förslaget är i sin helhet, så är det dock enligt min tanke tillbakagående i 1:sta punkten.

Herr Ekenman: Med anledning af hvad den ärade representanten på venersborgsbanken yttrat, nödgas jag än en gång besvära

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Kammaren med några ord. Den ärade representantens yttrande, att han icke ville vara med om att införa det obligatoriska äktenskapsförordet, utan önskade, att Kammaren måtte antaga det franska systemet, som i sig innebär ett tillkännagifvande före äktenskapets ingående rörande de blifvande egendomsförhållandena makarne emellan, synes mig innebära en viss inkonsequens. Det franska systemet är ju ett slags äktenskapsförord; och gifvet är att, om ett tillkännagifvande enligt franska systemet skulle göras, man måste gifva detta tillkännagifvande en lämplig rättslig form och föreskrifva, att det skulle ske inför någon myndighet och behörigen inregistreras, hvilket allt komme att medföra kostnad. Men då man icke vill underkasta sig den lilla kostnad och det lilla besvär, som införandet af det obligatoriska förordet skulle komma att medföra, derom Kammarens nyss fattade beslut i punkten 1 bär vittne, så är det väl tydligt, att man lika litet antager det af den ärade representanten förordade franska systemet, som skulle medföra lika kostnad och besvär. Ett vidhållande af yrkande derå är i verkligheten således ungefär detsamma som ett yrkande å afslag; ty man vill påtagligen ej införa något nytt system, utan endast göra förbättringar i det bestående. Det torde derföre vara nödigt, att reformvännerna å detta område gå den sålunda anvisade vägen till målet, enär de eljest riskera att ej vinna någonting.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på godkännande af förevarande moment och dels på detsammans ogillande; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs i enlighet med följande nu uppsatta och godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att uti det af Lag-Utskottet i andra punkten af Utlatandet N:o 49 framställda skrifvelseförslag skall ingå sådan bestämmelse, som upptagits under mom. I uti inledningen till Utskottets ifrågavarande hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat, att omförmälda moment skall ur den föreslagna skrifvelsen utgå.

Omröstningen utföll med 120 Ja och 69 Nej; och hade Kammaren alltså beslutat, att i den af Utskottet föreslagna skrifvelsen i ämnet skulle ingå sådan bestämmelse, som i förevarande moment innehölls.

Mom. II hade följande lydelse:

Gift kvinna bör berättigas att sjelf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Lundberg: För min del kan jag icke finna det vara skäligt, att gift qvinna borde genom lag berättigas förvalta sin enskilda egendom, förr än hon uppnått myndig ålder. Väl innehåller nu gällande lag, att enka sjelf "råder sig och sitt gods", men på grund af denna bestämmelse lærer sällan händt, att någon qvinna, innan hon fyllt 21 år, haft att förvalta fast egendom. Skulle åter stadgas såsom regel den af Utskottet uttalade grundsats, att gift qvinna egde sjelf förvalta den egendom, som vore henne enskildt tillhörig, utan afseende å huru vida hon hunnit den af Riksdagen nyss beslutade myndighetsålder af 21 år, kunde ju inträffa, att, under det en man, som med Konungens tillstånd gift sig före 21 år, i hvilket fall han dock fortfarande förblef omyndig, icke egde förvalta sin egendom, fastän han uppnått 19 eller 20 år, deremot hans hustru, som vore blott 16 år, sjelf rädde öfver sin egendom. Detta vore väl en inkonsequens, till hvilken, enligt mitt förmenande, lagstiftaren icke bör göra sig skyldig. Jag har velat yttra hvad jag nu anmärkt, ehuru jag anser mig icke härutinnan böra framställa något yrkande, sedan jag hört, att Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag i förevarande punkt.

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Herr Ekenman: Jag vet icke om jag riktigt uppfattat den ärade talaren, som nyss hade ordet, men, efter hvad jag hörde, tyckte jag mig finna, att hans anmärkning rörde det förhållande, att en gift qvinna, om förevarande förslag antages, skulle redan innan hon kommit till myndig ålder få förvalta sin egendom. Ja, det kan väl möjligen blifva händelsen. Men jag ber få fästa den värde talarens uppmärksamhet derpå, att enligt gällande lag genom förord gift qvinna, äfven innan hon hunnit myndig ålder, kan beredas en dylik rätt, och enka råder öfver sig och sitt gods, äfven om hon icke uppnått den lagbestämda myndighetsåldern. Jag tror derföre det skulle vara besynnerligt, om man stadgade annorlunda än som skett i förevarande fall. För min del kan jag således icke finna den i frågavarande anmärkningen vara af någon synnerlig stor vikt eller betydelse.

Jag anhåller om proposition å bifall till Utskottets förslag.

Herr Lundberg: Jag ber få meddela Herr Ekenman, att jag så mycket mindre förgätit det förhållande, hvarom han talade, som jag just fästade uppmärksamheten på lagbestämmelsen, att "enka råder sig och gods sitt sjelf", och att det således väl kunnat inträffa, att en enka, fastän hon varit yngre än 21 år, fått sjelf förvalta sin egendom. Men detta vore ett undantagsförhållande, som väl icke kunde anses lämpligt. Nämnda stadgande qvarstode från den tid, då lagen stadgade, att ogift qvinna af hvilken ålder som helst skulle stå under förmynderskap. Nu, då qvinna är myndig vid 25 års ålder och, derest Riksdagens härom nyligen fattade beslut varder lag, blifver det redan vid 21 år eller vid samma tidpunkt som mannen, kan

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

jag icke finna annat än, att det skulle vara riktigt att, i enlighet med hvad jag anmärkt, gjordes till en sådan ålder inskränkning i afseende å gift kvinnas rätt att förvalta sin enskilda egendom. Möjligen torde ock i sammanhang härmed kunna och böra ifrågasättas ändring af omförmälda lagstadgande angående enka.

Vidare anfördes icke. Momentet godkändes och skulle sålunda den deri innehållna bestämmelsen ingå i den föreslagna skrifvelsen till Konungen.

Mom. III, som härefter föredrogs, lydde sålunda:

Mannen må icke hafva makt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden.

I fråga härom anförde:

Herr Arwidsson: Från olika håll hör man ej sällan det påståendet uttalas, att det skulle gå temligen långsamt här i landet med tillvägabriningande af nödiga reformer i lagstiftningen. Om detta påstående tillförne, då Riksdagen endast sammanträdde först hvart 5:te och sedermera hvart 3:dje år, i viss mån kunde vara grundadt, tror jag deremot att detsamma nu mera i väsentlig mån kan anses obefogadt. Vi se nemligen, huru vid hvarje riksdag en mängd förslag i lagstiftningsväg framställas, dels på regeringens initiativ, dels af enskilda motionärer, äfvensom att Lag-Utskottet gemenligen är så öfverhopadt af göromål af den största vikt och betydenhet, att man med allt skäl måste förvåna sig öfver, huru Utskottets tid och krafter kunna räcka till för att behandla alla ärenden, i synnerhet då man betänker att det ock är Utskottsledamöternas pligt att så vidt möjligt äfven sysselsätta sig med öfriga många och maktpåliggande ärenden, som förekomma till handläggning vid riksdagen. En gifven följd af detta Lag-Utskottets öfverhopande med göromål måste blifva, att icke åt alla ärenden kan egnas all den uppmärksamhet, som deras vikt och omfattning tilläfventyrs kräfva. Af ett och annat i det betänkande, som nu föreligger till Kammarens afgörande, har jag tyvärr trott mig kunna sluta dertill, att åtminstone icke tiden — ty att god vilja förefunnits, derom är jag öfvertygad — räckt till för Lag-Utskottet att ur alla synpunkter taga frågan i öfvervägande.

Den nu föredragna punkten, som, om jag så får säga, är nästan diametralt stridande mot de åsikter, hvilka för närvarande äro gällande i lagstiftningen uti detta ämne, har Lag-Utskottet icke egnat en större eller vidlyftigare motivering, än som kunnat inrymmas på summa tio tryckta rader. Väl kan härpå svaras, att mycket kan inrymmas på tio rader, så framt de äro tankedigra. Återstår oss då att tillse, i hvad mån detta må vara förhållandet.

Det är tre särskilda tankar, som skulle innebära de skäl, som förekomma på dessa tio rader — således har hvart skäl fått sina tre rader. Jag skall nu tillåta mig att några ögonblick upptaga Kam-

marens tid med att tillse huru vida de tankar, som der uttalas, verkligen äro af beskaffenhet, att de bort föranleda till det resultat, hvar-till Utskottet kommit.

Utskottet yttrar till en början: "En sådan föreskrift skulle, i Utskottets tanke, vara egnad att i många fall förekomma lättsinniga köpe-, förpantnings- eller bytesaftal om fast egendom, som samfäldt tillhörde båda makarne, och dymedelst åt boet och barnen rädda sådan egendom." Tvifvels utan lärer litet hvar medgifva, att detta är riktigt. Helt säkert kunna fall inträffa, då mannen af åtskilliga anledningar, af obetänksamhet eller lättsinne förskingrar eller förslösar den fasta egendom, som boet gemensamt tillhör. Men, mine herrar, i all lagstiftning är det, så vidt jag känner, icke för undantagsfallen man stiftar lagen, utan för de fall, som vanligast förekomma. Kan man verkligen med skäl påstå, att mannen i detta fall i allmänhet missbrukat sin målsmansrätt i boet, den rätt som nu gällande lag medgifver honom att i afseende på sådan fast egendom, som boet gemensamt tillhör, både sälja, förpanta och bortskifta densamma? För min del får jag förklara, att jag tror ett sådant påstående jäfvas af erfarenheten. Och om så är, finnes det, åtminstone enligt min tanke, i detta blotta påstående icke tillräcklig grund för en lagförändring i det syfte Utskottet angifvit.

Det nästa skäl Utskottet anför lyder sålunda: "Då derjemte makarne, åtminstone i allmänhet, hafva lika lott i fast egendom, hvari gifterätt äger rum, synes det ock vara af billighet och rättvisa mot hustrun påkalladt, det äfven hon får hafva sitt ord med vid sådana aftal om samfäld fast egendom, som här ofvan nämnts." Hvad Utskottet egentligen menat med sitt uttryck att "hon får hafva sitt ord med" vid dessa aftal, kan jag icke rätt förstå. Skulle Utskottet anse, att mannen borde rådfråga henne vid sådana aftal? Ja, det må han göra, men i kollisionsfall, då hustrun icke omfattar samma mening som mannen, hvilkenderas mening skall då råda? Jo, af lagförslaget synes alldeles bestämdt framgå, att det då blefve hustruns. Ty om hustrun säger nej, och mannen säger ja, så blir det intet aftal utaf. Det är således hon, som blir den bestämmande. Det synes mig likväl, mine herrar, att om man vill afhjelpa en olägenhet, så bör man dock icke tillgripa en motsatt ytterlighet, eller, såsom det ock heter, "bota ett ondt med hälften värre." Man säge hvad man vill, så måste i allmänhet mannen antagas ega större erfarenhet än hustrun i allt, som faller inom affärernas område. Jag vill ock påminna derom, att det i de vanligaste fallen väl är mannen, som genom sitt arbete och sin verksamhet förvärfvar egendom och i all synnerhet fast egendom till det gemensamma boet. Hustruns uppgift är väl att hjälpa mannen, så godt hon kan, och framför allt att vårda och uppehålla det, som mannen genom sitt arbete dragit till boet. Om nu så är, att det är mannen som hufvudsakligen bidrager till det gemensamma boets förkofran, så synes det väl orättvist, att han i kollisionsfall icke skall hafva rätt att göra sin åsigt gällande om hvad som är för boet lämpligast och bäst. Det gifves ju så många fall, då mannen kan vara rent af nödsakad att vidtaga någon af dessa åtgärder, hvarom

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

här är fråga, och i hvilken hela framgången af ett företag blir mer eller mindre beroende af den snabbhet eller handlingsfrihet, hvarmed det kan utföras. Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att det gifves ett yrke, som kallas byggmästarens. Många af dessa arbeta visserligen förnämligast på beting med byggnaders uppförande åt andra, åtminstone här i Stockholm finnas många, som gjort till yrke att på spekulation uppföra byggnader och sedermera försälja dem. Men innan en försäljning kan komma till stånd, hör det till vanligheten, att den, som ämnar å tomten uppföra en byggnad, icke der-till eger tillräckliga tillgångar af egna medel och detta så mycket mindre, som han ofta kan hafva flera byggnadsföretag för händ-der. Han måste då upplåna penningar, och sådant lär näppeligen kunna ske på annat sätt än, att långgifvaren betingar sig säkerhet af inteckning i egendomen. Nå väl, om nu byggmästaren behöfver ytter-ligare penningförsträckning, och han icke kan uppbringa dessa penningar, därför att hustrun motsätter sig upplåningen, hvad blir då följden? antagligen den, att byggnadsarbetet måste afstanna, och hvilken för-lust häraf kan uppstå, är ej svårt att inse. Ett annat fall: ett fördel-aktigt köpeanbud lemnas mannen; men hustrun, som icke anser affä-ren lämplig, vägrar sitt samtycke; det blir ingenting af. Mannen går miste om affären, det gynsamma tillfället går honom ur händerna. Otaliga exempel af snarlik beskaffenhet skulle kunna framställas, i hvilka hustrun sålunda komme att blifva den afgörande parten inom det gemensamma boet, — till hvad gagn för detsamma låter jag blifva osagdt.

Det sista skäl, Utskottet här för sitt förslag anført, lyder sålunda: "I allmänhet lærer ej heller vid ingåendet af dylika aftal någon svår-ighet möta att inhemta hustruns samtycke, och åtminstone torde en så-dan svårighet ytterst sällan vara oöfvervinnelig." Utskottet begagnar här ordet "inhemta", men menar antagligen något mer än detta blotta "in-hemtande" af hennes samtycke, ty om hon vägrar, står alltsammans på samma punkt. Det låter dessutom tänka sig — må vara att det icke så ofta inträffar — att hustruns samtycke *icke kan* vinnas. Säkerli-gen är det ej obekant, att en hustru *kan* råka i sådan sinnessjukdom, att hon icke förmår gifva sitt samtycke till någonting; eller hustrun öfvergifver sin man, och denne saknar kännedom om hennes vistelse-ort: huru skall då förfaras? Alla dessa frågor påtränga sig ovilkor-ligen den, som söker att närmare sätta sig in i konsekvenserna af Lag-Utskottets förslag i denna del. Och om än i några fall en lag af denna beskaffenhet skulle förmå att motverka förskingring af boets fasta egendom, så vågar jag tro, att de olägenheter, som i mångfal-digt större antal fall skulle uppkomma af det af Lag-Utskottet före-slagna stadgandet, mer än väl uppväga de få fördelar, som genom för-slaget skulle komma den gifta qvinnan till godo.

På dessa skäl och då äfven jag varmt ifrar för en tidsenlig ut-vidgning af den gifta qvinnans rättigheter, så vidt de kunna med fog göras gällande, anhåller jag, Herr Talman, om proposition derpå, att detta moment icke måtte intagas i den skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, som kan komma att af Riksdagen aflåtas.

Herr Friherre Stackelberg: Jag skall till en början bedja att få yrka bifall till hvad Utskottet i den tredje punkten af detta betänkande föreslagit. Den talare, som hade ordet näst före mig, anförde såsom skäl emot bifall härtill, bland annat, att mannen i allmänhet icke plägade missbruka sin nuvarande rättighet, att utan hustruns medgifvande förpanta och försälja till det gemensamma boet hörande fast egendom, och frågade, om så icke är förhållandet. Jag vill å min sida fråga: är det antagligt att den gifta qvinnan, i fall Lag-Utskottets förslag blefve lag, skulle missbruka den rättighet henne derigenom tillerkändes?

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Samme talare yttrade, att, om mannen funne försäljning eller förpantning af sådan egendom vara nyttig, men hustrun sade nej, skulle hennes nekande blifva afgörande. Detta är alldeles riktigt. Men, på samma sätt, om hustrun önskar transaktionen, emedan hon anser den vara fördelaktig, men mannen å sin sida nekar att inlåta sig derpå, blir ju också hans nej afgörande. För min del anser jag detta vara rättvist, enär makarna ega hälften hvar i egendomen.

Han yttrade vidare att lagstiftningen bör rätta sig efter de oftast förekommande fallen, icke efter undantagsförhållandena. Detta hindrade honom likväl icke att såsom stöd för sin mening åberopa just undantagsfall. Han frågade, huru det skulle gå, om hustrun blefve sinnessjuk, och hennes bifall således icke kunde vinnas. Jag frågar med samma skäl, huru det ginge, om mannen blefve sinnessjuk och företog sig att sälja eller förpanta boets fasta egendom, hustrun ohörd.

Jag har hört och tror förhållandet vara så, att i åtskilliga landsändar af vårt fosterland en sådan, det gemensamma boet tillhörande fastighet aldrig plägar afyttras eller förpantas af mannen ensam, utan att han dervid städe rådför sig med hustrun. Hypoteksföreningarna lära icke heller lemna lån mot inteckning i sådan egendom, med mindre än att både man och hustru underskrifva förpantningsbrevet. Detta är visserligen icke lag, men en sedvänja lika god som lag, en god sedvänja, som har alla skäl för sig att få såsom lag gälla öfver hela riket.

Herr Ola Andersson: Talaren på stockholmsbänken befarade, att Lag-Utskottet haft så mycket att sköta, att Utskottet icke kunnat egna tillbörlig tid åt detta ärende, och i synnerhet fann han denna motivering på tio rader för knapphändig för den föreliggande punkten. Han gjorde desslikes åtskilliga anmärkningar mot Utskottets förslag och slutade med att på de angifna skälen, och då han i öfrigt ifrade för en utsträckning af qvinnans rättigheter, yrka afslag på den föredragna punkten. Mig förefaller detta sätt att ifra för saken något besynnerligt.

Då jag emellertid anser det tillhöra Utskottets ledamöter att närmare granska och bemöta hvad talaren här mot dess förslag yttrat, vill jag blott uttala, att, om jag i någon af de förevarande punkterna hyst tvekan, jag icke kan så göra hvad denna punkt beträffar. Jag finner det der framställda förslag vara det rättvisaste och billigaste af dem alla, hvadan jag till detsamma yrkar bifall.

Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)

Herrar *C. I. Bengtsson* och *Björkman* instämde med Herr *Ola Andersson*.

Vidare anförde:

Herr *Thomasson*: Den förste ärade talaren på stockholmsbänken sysselsatte sig hufvudsakligen med att kritisera och nedrifva Lag-Utskottets motivering för ifrågavarande punkt, och jag vill i det hänseendet gifva honom rätt, att denna motivering verkligen är ofullständig, äfvensom att tiden i allmänhet icke räcker till för Lag-Utskottet att framlägga grundliga och tillräckliga skäl för alla förändringar, Utskottet föreslår eller vill motverka. I stället för att försvara Utskottet i detta afseende skall jag söka försvara själfva saken. Det har då förvånat mig, att man gjort erinringar emot just denna punkt af Utskottets förslag, ty under hela den tid — och den är ganska lång — som kampen om förbättrandet af den gifta qvinnans förmögenhetsrättsliga förhållanden pågått, har icke något kraf allmänna och starkare framträdtt än det på större befogethet för den gifta qvinnan i fråga om förvaltningen af det makarne emellan gemensamma boet. Och jag hemställer, huru vida man kan bereda henne en sådan befogethet i en mera blygsam form än den rent negativa, att henne tilläggas rättighet att motsätta sig en försäljning af det värdefullaste af den gemensamma egendomen. I det hänseendet hafva ock alla tre motionärerne varit öfverens, att de velat inrymma åt qvinnan ifrågavarande rättighet. Jag hade också föreställt mig, att det icke skulle kunna finnas något stadgande, som lättare kunne insteg och giltighet i den allmänna meningen, än just detta; ty, såsom talaren, hvilken näst före mig hade ordet, yttrade, det är en landssed, ett bruk öfver hela Sveriges landsbygd, att den gifta qvinnan underskrifver försäljningsbrevet vid köp af fast egendom, äfven sådan som är makarnes gemensamma, ja mången föreställer sig, att köpet icke är giltigt, om så icke skett. Hypoteksföreningarna fordra numera, såsom Herr Friherre Stackelberg också påpekade, att den gifta qvinnan jemte mannen skall hafva underskrifvit det förpantningsbref, på hvilket hypoteksföreningen lemnar lån. Jag hade derföre trott att det icke skulle möta minsta svårighet att nu genomföra denna lagbestämmelse. Och det måste väl anses vara i hög grad obilligt, att om, såsom ju ofta händt, den gemensamma egendomen förvärfvats för penningar, som af hustrun införts i boet, mannen ändock skall ega rätt att utan hustruns samtycke sälja denna egendom och sedan för sin egen räkning använda de sålunda erhållna penningarne, kanske med dem resa ifrån hustru och barn och lemna dem på bar backe.

De stora vådor, som den förste talaren förespeglade, tror jag icke heller vara så mycket att frukta. Såsom vi veta är stadsfastighet icke den ena makans enskilda egendom. Äfven om den förvärfvats före äktenskapet, blir den genom giftermålet båda makarnes gemensamma egendom, och dock, i fall hustrun är den, som infört egendomen, får mannen icke sälja densamma utan samtycke af hustrun. Har nu detta förhållande förorsakat några så svåra förvecklingar? Har det mött

svårighet att erhålla hustruns medgifvande till försäljningen af en dylik egendom? För min del tror jag, att sådant skall höra till undantagen. Hvad han i öfrigt yttrade derom, att fall kunde inträffa, då hustrun vore vansinnig eller förrymd, och det sålunda blefve för mannen omöjligt att inhemta hennes samtycke, var väl lika litet allvarsam samt menadt, som hans försäkran om sitt varma intresse för utvidgandet af kvinnans rättigheter. Herr Talman! Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan jemväl i hvad den afser den nu föredragna punkten.

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Herr Lars Börjesson instämde med Herr Thomasson.

Herr Friherre Leijonhufvud: Jag tror att den meningsskiljaktighet, som uppenbarat sig mellan min ärade kamrat till höger på stockholmsbänken och herrar ledamöter i Lag-Utskottet, egentligen härleder sig från olika betraktelsesätt hos dem af frågan. De sistnämnda hafva ställt sig på den ståndpunkt, som individen, så att säga, i allmänhet intager på detta område. Och jag håller med dem här; ty jag har ingenting emot, att i vanliga fall hustrun har rättighet att säga nej till sådana försäljningar, som dem, hvarom här är fråga. Herr Arwidsson åter ser saken från en annan synpunkt. Han har påpekat huru som förhållanden kunna existera, som göra undantagsstadganden nödvändiga, detta särskildt med hänsyn till personer, som ur affärssynpunkt vilja sälja eller köpa fast egendom, men skulle se sig derifrån förhindrade i följd af svårighet att erhålla hustruns tillstånd dertill. Och han har dervid utgått från den i min tanke rigtiga grundsatsen, att man vid lagstiftning bör taga i betraktande äfven sådana fall, som ehuru endast undantagsvis förekommande och mindre betydande, dock kunna blifva till skada.

Hade den nu föredragna punkten innehållit förslag till en lagparagraf, skulle jag således hafva yrkat återremiss derå. Men som den endast utgör en i kol och krita utkastad ritning att bifogas en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och då det kan vara nyttigt att de invändningar, som i ett eller annat afseende kunna göras, komma på tal, när ärendet skall af vederbörande behandlas, så afstår jag derifrån, förvissad, som jag är, att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att formulera lagen så, att olägenheter, som nu kunna vidlåda densamma, blifva undanröjda.

Herr Herslow: Lika med Herr vice ordföranden i Lag-Utskottet anser jag af alla de i detta utlåtande föreslagna förändringar rörande gift kvinnas eganderättsförhållanden, den i nu föredragna punkt ifrågasatta vara den, som af allmänna meningen mest påyrkats, och som skall helsas med den största tillfredsställelse. Jag kommer dertill också att obetingadt biträda densamma. Den talare, som öppnade diskussionen, gjorde en kritik af Utskottets motivering. Äfven om jag måste medgifva, att han har rätt deri, att denna motivering är väl kort, samt att han lyckades kvantitativt prestera mera, så syntes mig dock kvalitativt tyngden och värdet af hans skäl ingalunda öfverväga betydelsen af Lag-Utskottets. Motionären sjelf har emellertid

Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift qvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)

redan besvarat hans kritik, och jag vill således icke närmare inlåta mig derpå. Så mycket vill jag dock säga, att det högeligen skulle förundra mig, om det ena af samme talaresh skäl, nemligen det, som han satte i samband med husbyggnads- och egendomsspekulationerna, af någon annan än honom själf tillmättes den vikt, att det i någon afsevärd mån skulle kunna anses bestämmande i fråga om lagstiftningen om fast egendom i Svea rike. Det finnes naturligtvis i Stockholm och äfven i andra städer spekulanter, som köpa tomter på kredit och byggnadsmateriel för lånta penningar, med ett ord sådana som icke ega ett enda öre i de byggnader, de till namnet besitta. Men icke är det väl särskildt för den sortens fastighetsegare, som lagen skall stiftas. Skola vi väl falla undan för dylika byggnadsvinglare och till deras förmån uppgifva den princip, som vi anse vara den rätta!

För öfrigt anser jag äfven med afseende på dessa frågan ganska lättlost. Antingen lemnar hustrun sitt samtycke till försäljningen — något som man väl i de flesta fall får antaga blifva händelsen, sedan mannen visat henne, att deras ekonomiska bestånd derpå beror — eller ock ger hon icke efter, och då får hon jemte maken bära skulden för, om den bräckliga byggnaden ramlar omkull, och egendomen äfven går till borgenärerna. Detta anser jag icke vara något ömmande förhållande. Ett vida mera ömmande förhållande är det efter min mening, om en man, som gift sig med en förmögen flicka och med hennes förmögenhet skapat ett hem, som hennes unga lycka gjort för henne kärt, och vid hvilket hennes lifs ljutvaste minnen äro fästade, sedermera kan, då kanske den inre lyckan är förbi, utan hennes hörande beröfva henne äfven detta hem och sålunda samtidigt grusa både hennes forntid och framtid. Detta slag af eganderätt anser jag böra af lagstiftningen mera respekteras än den sorts eganderätt, som står i samband med byggnadsspekulationer.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herr *Hægström*.

Herr Arwidsson: Det är hufvudsakligen för att bemöta några anmärkningar, som blifvit gjorda emot mitt förra anförande, särdeles af Lag-Utskottets ärade vice ordförande, som jag ännu en gång begärt ordet. Den talare, som näst efter mig hade ordet, anförde, såsom ett ytterligare stöd för Utskottets åsigt, den omständigheten, att redan på åtskilliga orter det vore landssed, att vid försäljning af fast egendom det tillginge på sådant sätt, som Utskottet här föreslagit, och att hypoteksföreningarne jemväl fordrade hustruns underskrift å förbindelsen för erhållet hypotekslån. Om så är förhållandet, synes mig detta ju bevisa, att det af Utskottet föreslagna lagstadgandet så mycket mindre är af behovet påkalladt. Det står ju redan nu hvar och en fritt, som inlåter sig i dylika transaktioner, att uppställa fordran på hustruns samtycke såsom vilkor för beviljande af lån eller godkännande af ett köpeaftal.

En annan talare åter har erinrat, att det skulle ligga en stor orättvisa deruti, att mannen finge fritt disponera öfver en fastighet,

som köpts för de penningar, hustrun infört i det gemensamma boet. Men jag frågar, ligger väl deri någon större orättvisa än i den dispositionsrätt, han eger — och i hvilken någon inskränkning icke blifvit ifrågasatt — öfver hennes lösören och penningar, om sådana ännu finnas i behåll? I allmänhet lär man dock mera draga sig för att förskingra en fastighet, än lös egendom, om man nu en gång har sådana anlag.

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Samme talare stälde äfven till mig en fråga, om det här i Stockholm visat sig möta några svårigheter att utverka hustruns samtycke till försäljning af en fastighet. Derpå svarar jag, att det vet jag icke, derföre att i Stockholm uppställes icke någon fordran på hustruns samtycke vid fastighetsförsäljningar, för så vidt icke afses egendom, som hustrun enskildt tillhör, då det ju rent af skulle innebära ett tjenstefel att icke tillse, att alla lagens föreskrifter i ty fall blifvit iakttagna.

Slutligen yttrade den ärade talaren ett visst tvifvelsmål om upprättigheten af min försäkran om det intresse jag hyste för ett utvidgande af kvinnans rättigheter. Hvad skäl han dertill kan hafva, vet jag icke; jag hade förmodat, att han ville tro mig på mina ord, likväl som jag aldrig tillåtit mig att tvifla på hans. Om han emellertid anser sig derför behöfva något bevis, tillåter jag mig i sådant afseende återopa, att i fråga om de två föregående momenten af Utskottets förslag — hvilka ju dock innebära ganska väsentligen utvidgade rättigheter för den gifta kvinnan — har jag icke uttalat någon som helst gensaga, lika litet som då det var fråga om att framflytta tidpunkten för ogift kvinnas myndighetsålder.

Jag kan icke annat än vidhålla mitt yrkande om afslag, fastän jag väl förmärker, att detta yrkande icke inom Kammaren synes ega större sympatier.

Herr Smedberg: Det kan icke undgås, att olika meningar yppa sig i viktiga frågor, men icke hade jag trott att mot denna punkt några invändningar skulle komma att göras. För min del tror jag heller icke, att de anmärkningar, som framstälts af den förste talaren, äro af den betydelse, att deraf skulle kunna föranledas ett afslag å punkten. Han erinrade, bland annat, att fall kunde inträffa, då hustrun vägrade sin underskrift på en sådan afhandling, som här är i fråga, men nog tror jag att detta hör till undantagen. Ty är mannen förständig, och är det en klok handling, som är i fråga, har jag åtminstone aldrig hört, att hustrun satt sig deremot. På många orter är det redan nu vanligt, att hustrun skrifver under dylika afhandlingar, fastän det icke är enligt lag nödvändigt, men huru ofta händer det icke, att mannen kommer ut i sällskap, der under en glad sinnesstämning förslag väckas att köpa eller byta egendomar, och mången gång ingår mannen under sådana förhållanden aftal, som han dagen efter, vid närmare besinnande, gerna skulle önska ogjorda, och ofta har inträffat, att mannen försålt egendomen och rymt med köpesumman. Om nu äfven hustruns underskrift erfordrats, så kunde dylika lättsinniga och ruinerande aftal icke komma till stånd.

*Angående
ändrade
bestämmelser
i fråga om
gift kvinnas
eganderätt
m. m.
(Forts.)*

Talaren på stockholmsbänken anmärkte äfven, att det kunde inträffa, att hustrun vore sinnessjuk eller förrymd, och således hennes underskrift ej erhållas. Men det samma kan ju vara förhållandet med mannen, och huru skall det då gå för hustrun. För sådana fall tror jag, att vi hafva andra lagstadganden att tillgå. Så stadgar ju lagen att, om någon råkar i sinnessjukdom, skall för honom förordnas förmyndare eller god man, som förvaltar hans egendom under förmyndarens ansvar, och med rättens tillstånd kan den samma både sälja och förpanta, och om den ena maken öfvergifver den andra och reser utrikes, så finnes lag uppå, huru i sådan händelse skilsmessa i äktenskapet må kunna komma till stånd, eller äfven då god man förordnas att bevaka den frånvarandes rätt.

Jag anhåller således, att Kammaren ville bifalla detta rättvisa förslag.

Herr Thomasson: Jag har begärt ordet för att bedja Herr Arwidsson om tillgift för mitt illa valda uttryck. Jag kom att fälla det af förhastande, och då jag tyckte, att det var ett något besynnerligt sätt, hvarpå han visade sin värme för kvinnans rätt.

Herr Folke Andersson: Jag får likasom ett par föregående talare säga, att, om man kunde vara af olika tankar i de andra punkterna, så trodde jag dock att i denna punkt alla skulle vara ense. Allmän praxis på landsbygden är, att, då köp af fast egendom eger rum, hustrun jemväl alltid undertecknar köpeafhandlingen. Köpet anses icke lagligt, om det icke af båda makarne godkänts och underskrifvits. Det tyckes då vara hög tid på att upphöja detta föreställningssätt till lag. Jag yrkar således bifall till denna punkt.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, blef momentet af Kammaren godkändt.

Mom. IV och V.

Godkändes.

Härefter förklarades Utskottets ofvanintagna hemställan vara genom Kammarens nu fattade beslut besvarad.

§ 4.

Vidare företogs till behandling Lag-Utskottets Utlåtande N:o 50, i anledning af väckt motion dels om ändring i 18 kap. 16 § Strafflagen, dels ock om antagande af en särskild lag angående ansvar för misshandel af djur.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Med anledning af en inom Första Kammaren af Herr *C. O. Berg* i ämnet väckt motion hemställde Utskottet i denna punkt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.*

Lag

angående ändrad lydelse af 18 kap. 16 § Strafflagen.

Häriigenom förordnas, att 18 kap. 16 § strafflagen den 16 Februari 1864 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; *straffes med böter.*

Emot denna Utskottets hemställan hade inom Utskottet reserverat sig Herrar *Magnus Jonsson, Berglöf* och *Folke Andersson*, hvilka ansett, att Utskottet icke bort tillstyrka någon förändring i gällande bestämmelser mot misshandel af kreatur.

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde

Herr Berglöf: Den förändring, som här är i fråga satt, består deri, att 16 § i 18 kap. skulle i stället för dess nuvarande lydelse: "Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; *straffes med böter högst etthundra kronor*" komma att erhålla följande lydelse: "Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; *straffes med böter*". Således skulle straffet bestämmas till böter emellan 5 och 500 kronor.

För hvarje lagförändring, som föreslås, anser jag måste förefinnas ett klart och ostridigt behof, men i förevarande fall känner jag icke och har ej heller hört omtalas, att ett sådant behof af straffskärpning gjort sig gällande. De fall, der misshandel af egna eller andras kreatur förekomma, äro ganska få, och kunna väl dämpas genom den nuvarande straffpåföljden af högst etthundra kronors böter. I de flesta fall torde det också vara obemedladt folk, som gör sig saker till denna förseelse och en straffpåföljd af 100 kronors böter är, som jag tror, fullt tillfredsställande för att utgöra en varning att icke göra om förseelsen.

Då Kongl. Maj:t är öfverhopad af en mångfald göromål, och särskilt från denna Riksdag komma att afgå en hel del skrivelser med begäran om lagförändringar, af hvilka åtskilliga, såsom t. ex. den senast behandlade, äro af stort behof påkallade och därför, som jag tror, af oss alla önskas snart genomförda, så tror jag ej heller, att det kan vara lämpligt att besvara Kongl. Maj:t med ett så obetydligt förslag som det nu föreliggande.

På dessa grunder, Herr Talman, ber jag att få yrka afslag å Utskottets betänkande.

Häruti instämde Herrar *Börjesson* och *Göransson*.

Ängående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.
(Forts.)

Herr Ola Andersson yttrade: Äfven jag skall bedja att i korthet få yrka afslag å den obetydliga lagförändring, som här föreslås, och som jag anser icke blott obetydlig, utan äfven obehöfelig. Motionären hade först föreslagit, att uttrycket "egna eller andras kreatur" skulle utbytas mot ordet "djur", men detta har Utskottet afstyrkt. Vidare hade motionären föreslagit, att man skulle uppräknå åtskilliga slag af misshandel, men då Utskottet ansett, att man derigenom möjligen skulle glömma vissa slag af misshandel, har förslaget äfven i denna del afstyrkts. Återstår då endast, att bötesbeloppet skulle höjas. Då emellertid mig veterligen icke några klagomål för sports öfver, att böterna i detta afseende skulle varit för låga, så tycker jag, att denna obetydliga förändring kan vara ogjord, hvadan jag likasom den föregående talaren anhåller om afslag å Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herr C. Carlson.

Herr Lindmark: Med rörande samstämmighet hafva de talare, som yttrat sig, betraktat så väl motionärens förslag som Lag-Utskottets betänkande såsom en ren obetydlighet. Jag kan icke fullt dela denna uppfattning. Jag ber att få erinra om hvad en historieskrifvare, Lecky, säger, nemligen att "det är först under vårt århundrade, som gränserna för människans rättigheter öfver djuren börjat att diskuteras och uppdragas, om än ännu med osäker hand". Det är först under vårt århundrade, som djuren blifvit rättsobjekt, och vi se, huru deras anspråk på skydd först, sedan människorna blefvo deras förespråkare, nedträngt i vidare kretsar. Derför hafva de så kallade djurskyddsföreningarne stiftats, af hvilka den första bildades i England 1824. Någon lagstiftning i ämnet fingo dock ej vi förr än 1857. Vi stå således så långt efter i det fallet, att vi borde blygas, samt med glädje antaga det förslag, som af en motionär väckts, att något mera precisera lagen. Faran deraf kan icke vara större för oss än för andra nationer, som vidtagit sådan åtgärd, och jag vill i det hänseendet erinra om att den franska lagen, loi Grammont, innehåller ända till 13 å 14 punkter. Då man säger att här icke föreligger något skäl för ny lagstiftning, vill jag påpeka den utveckling, som egt rum i djurtransporten på jernvägar och ångbåtar. Jag tror att något hvar hört talas om de befogade klagomålen öfver det sätt, på hvilket denna transport sker, och det är derföre på sin plats att få strängare bestämmelser införda, så att ej ren misshandel i detta afseende må ega rum. Jag tror att äfven ur egennyttans synpunkt sådant skulle vara till gagn, ty vår export till främmande länder af boskapsdjur beror till stor del derpå, att djuren komma till utskeppningsorten friska och sunda. Jag föreställer mig derföre att, om än icke motionärens förslag nu bifalles, det minsta man bör antaga är det förslag Lag-Utskottet framlagt. För egen del skulle jag helst önskat att, såsom Herr Bergström i sin reservation föreslagit, insattes ordet *djur* i stället för kreatur, ty med de senare menar man vanligen husdjur, och det kan derföre vara fråga om en domare kan tolka lagen så, att t. ex.

en menageriegare kan dömas till straff för grymhet mot de djur, han förevisar.

Jag måste på dessa skäl yrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr *Fredenberg* instämde med Herr Lindmark.

Herr Thomasson: Herr Talman! Mine herrar! Då lagen första gången belade misshandel af djur med straff, var sådan misshandel icke af allmänna rättsuppfattningen erkänd såsom ett brott, utan ansågs endast såsom ett af lagen konstrueradt sådant. Det var derföre välbetänkt, att man begränsade bötesbeloppet till 100 kronor, under det böterna i andra fall sattes till 500 och under vissa förutsättningar ända till 1,000 kronor. Men i samma mån som mensklighetskänslan och ömheten vid behandling af djur onekligen tilltagit, i samma mån har den allmänna uppfattningen börjat stämpla misshandel af djur såsom en verklig förbrytelse, och då kan det vara skäl att det stadgade undantagsförhållandet för detta brott bortfaller. Redan häruti har Lag-Utskottet ansett sig hafva skäl för att hemställa om borttagande af begränsningen af bötesbeloppet. Men det har också för Utskottet omtalats åtskilliga förhållanden ifrån verkligheten, som verkat derhän, att det beslöt tillstyrka lagförändringen. Jag erinrar mig sålunda, att det omtalades och konstaterades, att en landtbrukare, som plöjde sin åker med ett par oxar, hvilka under middagsrasten lagt sig att hvila, hade, då arbetet skulle börja å nyo, och han ej kunde få djuren att stiga upp, på dem piskat sönder åtskilliga käppar, och, då detta ej hjälpte, rundt omkring dem utbredt halm och påtåndt densamma. Då man hör sådana upprörande grymheter, stärkes man i uppfattningen att på detta område kan förföras brott, som det ej är skäl att bedöma mildare än andra. Någon inom Utskottet yttrade visserligen, att nyss omförmälda behandling af oxarne endast afsåg att "uppmuntra" dem att stiga upp, men en sådan uppmuntran fann Utskottet väl stark.

Med Herr Thomasson instämde Herr *von der Lancken*.

Vidare anförde

Herr Folke Andersson: Jag skall bedja att få instämma med Herr Berglöf. Som herrarne se, har jag reserverat mig mot Utskottets beslut, och det af flera skäl. Ett af dem är, att, skall man hafva ett så strängt skydd för djuren, som Lag-Utskottet här föreslagit, så bör man väl också vara betänkt på att höja bötesbeloppet för misshandel af menniskor. Ty det finnas många, hvilka yrka på ett kraftigt skydd mot misshandel af djur, under det de behandla menniskor långt värre, än man plägar behandla djuren; och det synes mig, att man vid nu ifrågasatt lagförändring äfven bör taga hänsyn härtill. Men det är jemväl en annan sak, man vid höjningen af detta straff bör beakta. Höjer man det, bör man sätta bötesbeloppet så, att den rike, om han begår brottet, drabbas af högre böter än den fattige. Ty om t. ex. en dagakarlar får plikta 100 kronor för misshandel af kreatur, är detta för honom ett vida hårdare straff, än det är för t. ex.

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.
(Forts.)*

en inspektor. Om en gärdsegare gör sig skyldig till ett sådant brott, som här nyss talades om, bör väl han straffas med ett högre bötesbelopp än en dagakar, som ingenting eger. Så länge det icke är fråga om att införa en sådan grundsats i vår strafflagstiftning, kan jag icke vara med om att höja bötesbeloppet. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och hoppas, att Kammarerna vid frågans afgörande skall taga dessa af mig framdragna skäl i betraktande.

Herr Hedin: För det första anhåller jag att få till alla delar instämma med talaren på stockholmsbänken och för det andra att erinra, att, om det är sant såsom förste talaren yttrade, att åtalerna äro få och högst sällsynta, detta är högst beklagligt. Ty det beklagliga förhållandet existerar, hvilket torde vara konstateradt genom snart sagdt dagliga underrättelser i tidningarna, att förbrytelser af det slag, hvarom nu är fråga, äro mycket talrika. Den omständigheten synes mig vittna derom, att de nuvarande bötesbestämmelserna äro för låga. För att ytterligare ådagalägga min tanke och hvad jag hoppas, skall jag be få tillägga, att jag önskar, att den dag icke är långt aflägsen, då de af Lag-Utskottet föreslagna bötesbestämmelserna äfven måtte få ett straff-alternativ.

Herr Grefve Björnstjerna: Jag är väsentligen förekommen af mina båda kamrater på stockholmsbänken. I likhet med Herr Lindmark anser jag, att menskligheten mot djur är ett tydligt tecken på bildningsgraden hos ett folk. Det folk, som misshandlar sina djur, står alltid på en lägre ståndpunkt än det, som söker skydda dem. I jemnbredd med civilisationen går således det högre skydd, man gifver djuren. Att den förskräckligaste misshandel af kreatur icke skall straffas med högre böter, än t. ex. för oljud å gata, finner jag vara orimligt. För min del kan jag således icke inse annat, än att den föreslagna förhöjningen i nu gällande bötesbelopp är ganska väl behöflig, och detta äfven ur ren ekonomisk synpunkt. Jag skall bedja att få omnämna några omständigheter, som bestyrka detta. Man har med rätta klagat öfver, att våra till export afsedda kreatur, hvilka, såsom Herr Lindmark påpekade, äro för oss af så stort värde, komma i sämre skick ombord och således i sämre skick till England än kreaturen från andra länder. Detta måste naturligtvis till ganska stor del vara föranlett af det sätt, hvarpå transporten sker på våra jernvägar; djuren förlora derigenom mycket i värde. Förr såg man dem under färden på jernvägen ofta, äfven vintertiden, stå sammanpackade i öppna vagnar. Detta har dock nu, jag vågar påstå det, tack vare djurskyddsföreningen, upphört; djuren transporteras icke numera vintertiden i annat än täckta vagnar. Men djurskyddsföreningen hade också insett, att boskapen vid jernvägstransport t. ex. från mellersta Sverige till Malmö, således under mer än ett helt dygn, skulle behöfva vatten. Jernvägstrafikstyrelsen har också gått föreningens önskan i det hänseendet till mötes och inrättat stationer, hvarest djuren kunna vattnas, men djurens skötare deremot hafva icke velat deraf begagna sig. De hafva ansett det vara allt för besvärligt. Djuren få törsta.

För att stäffa ett sådant, om en upprörande råhet och lättja vittnande handlingssätt och hvilket derjemte väsentligt skadar vår export, är det icke för mycket att sätta bötesbeloppets maximum ända till 500 kronor. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekenman: Det var med anledning af Herr Folke Anderssons yttrande, jag begärde ordet. Han yttrade, att, om en dagakarl under uppgifna förhållanden blefve för misshandel å kreatur dömd till böter af 100 kronor, skulle en inspektor eller egendomsegare, under samma förhållanden icke kunna få böta mer. Men just detta skulle kunna förekommas, om Lag-Utskottets förslag bifölles, och förhöjning skedde i den latitud, hvarinom domaren egde gå, så att han kunde, när brottet beginges af en person, som hade insigt om arten af det onda han gjorde, öka straffet mera än för en person, som icke hade detta; men som det oaktadt med afseende å öfriga omständigheter ansetts böra drabbas af nu gällande högsta bötesansvar. Det är just därför här föreslagits att öka böternas maximibelopp. Förslaget går sålunda i en sann likhetsanda; det åsyftar att domaren skall bättre än nu kunna utmäta det straff, som i hvarje särskildt fall bör bestämmas. Då jag anser äfven de skäl, som i öfrigt äro anförda för Lag-Utskottets förslag, vara af den beskaffenhet, att Kammaren bör bifalla Utskottets hemställan och icke det af reservanterna framställda motförslaget, yrkar jag således bifall till betänkandet.

Herr Ola Andersson: En talare på stockholmsbänken påstod, att jag och en annan ledamot af Kammaren med rörande samstämmighet ansett lagen angående ansvar för misshandel af djur vara temligen obetydlig; och en annan stockholmsrepresentant instämde med honom häruti. Jag protesterar alldeles bestämdt mot, att jag yttrat något sådant. Jag anser alldeles icke, att denna lag är obetydlig, men deremot anser jag den nu föreslagna förändringen obehöfelig och obetydlig. Det har icke bevisats, och jag har aldrig hört talas om, att de nu stadgade böterna för misshandel af kreatur äro för låga; och intill dess det blifvit visadt, anser jag denna lagförändring vara både obetydlig och obehöfelig. Motionärens motiv för att böterna skulle höjas, är att de äro för obetydliga för de mera bemedlade klasserna. Men då ännu icke i vår lag ingår någon bestämmelse om att samma brott skall beläggas med högre straff för den mera bemedlade än för den mindre bemedlade, så tror jag icke, att det kan gagna till något att i sådant afseende höja bötesbeloppet. Att, såsom den näst föregående talaren nämnde, göra böternas storlek beroende på brottslingens intelligens, synes mig icke vara fullt lämpligt; ty jag betvivlar, att våra domare i allmänhet skola så lätt kunna undersöka personers intelligens vid bedömande af straffet, och för öfrigt saknar en sådan bestämmelse allt stöd i lagen. Icke heller detta motiv är således för mig tillräckligt för att påyrka en förändring, som jag i öfrigt anser onödig. Om jag icke ansåge de nuvarande böterna tillräckligt höga, kunde jag visserligen finna ett skäl till förhöjning, då jag tänker på, huru illa våra nummerhästar stundom blifva

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
ansvar för
misshandel
af kreatur.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmler
i fråga om
ansvar för
misshandel
af kreatur.
(Forts.)*

behandlade, men äfven i det fallet anser jag det nuvarande bötesbeloppet tillräckligt. Det gläder mig att höra, det herrar militärer nu visa sig så ifriga att skydda djuren. När jag var hemma sist, såg jag nere i Arlöf en nummerhäst, som på ena sidan var full med märken efter piskslängar. Man kan hädanefter vänta att slippa få se eller höra talas om en dylik misshandel, då man nu erfar, att de högst uppsatte militärer äro så måna om att kreaturen skyddas, likasom man kan hoppas slippa få höra den der bekanta militärtermen, att ge hästen "jern". Det vore väl, om djuren blefve mera menskligt behandlade, men detta kan ske, utan att man behöfver höja det nuvarande bötesbeloppet, hvilket jag anser vara alldeles tillräckligt. Det är detta jag velat säga.

Herr Berglöf: Jag är för min del icke emot, att djuren skyddas på ett tillständigt sätt, och att människorna visa humanitet såväl mot djuren som mot hvarandra. Men detta är en sak för sig, och den föreliggande lagförändringen en annan, ty för att göra den förändringen måste man hafva klart för sig, att det verkligen behöfs en förändring, och det är icke nog att såsom skäl anföra en hel del sakförhållanden, som redan finnas i lagen belagda med straff. Här har sagts, att djuren under forsling på jernvägar och ångbåtar blifva utsatta för åtskillig misshandel och vanvård. Detta är ledsamt; men det afhjelpes icke genom en förändring af den föreliggande lagparagrafen, utan derigenom att respektive åklagare fullgöra sin skyldighet att åtala och till straff befordra dem, som begå en sådan vanvård eller misshandel. Om böterna höjas från 100 till 500 kronor, eller om straffet, såsom en talare antydde, utsträcker ända till fängelse, blifva djuren ändå icke bättre behandlade under dessa forslingar, så vida icke åklagaremakten genom sitt ingripande visar, att det finnes en lag, som kan stäfja en sådan misshandel. Men det har ännu icke anförts ett enda fall, då det visat sig, att det högsta straffet eller 100 kronors böter varit fruktlöst i att åstadkomma rättelse i ett dåligt behandlingssätt mot djuren. Jag vill i öfrigt erinra derom, att vår tid visat ett mycket godt sträfvande att åstadkomma en förbättring härutinnan; och Utskottet har i motiven för dess afstyrkande i första punkten af betänkandet uttalat några tänkvärda ord, som jag skall bedja att för Kammaren få uppläsa, ty de äro vid behandlingen af denna fråga fullt beaktansvärda. Utskottet säger på slutet af tredje sidan: "Vid sådant förhållande och då det så allmänna uttryck, motionären föreslår, skulle, i lagen infördt, kunna vid lagtillämpningen föranleda hvarjehanda trakasserier, samt i alla händelser en hos det uppväxande släktet inplantad och med åren allt mera utvecklad känsla af hvad religion och sedlighet i afseende å behandlingen af djuren bjuda, torde vara det enda fullt verksamma korrektivet mot grymhet emot djur" etc. Detta skäl vill jag återropa för afslag på den andra punkten, der Utskottet icke anført annat skäl för bifall till sitt förslag än det säger, att bötesbeloppet "lämpligen" bör höjas till femhundra kronor.

Med det sagda tror jag mig hafva bemött de skäl, som af några

föregående talare anförts för bifall till Utskottets förslag och vidhåller, Herr Talman, min begäran om afslag på den föreliggande punkten.

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
ansvar för
misshandel
af kreatur.
(Forts.)*

Herr Lindmark: Jag vill endast emot talaren på skånebänken framhålla, att jag, i likhet med hvad han själf så ofta sagt, anhåller, att han icke lägger i min mun andra ord, än jag verkligen uttalat. Jag har icke sagt, att han skulle hafva ansett lagen om ansvar för misshandel af djur för en obetydlighet, utan jag sade, att han hyste den åsigt, att så väl motionen som den af Utskottet föreslagna ändring i bestämmelsen vore temligen obetydlig.

Herr Magnus Jonsson: Jag skulle kunna inskränka mig till att endast instämma i hvad Herr Berglöf nyss anfört; men då jag nu fått ordet, ber jag att få tillägga några ord.

Det är väl bekant, att så väl på Stockholms som på flera andra större städers gator, menniskor öfverfallits och blifvit slagna med hårda ja till och med hvassa tillhyggen; och det har händt, att personer, som lagförts för dylika våldsbragder, ådömts böter till endast 10, 15 till 25 eller 50 kronors belopp. Nu vill man stifta den lagbestämmelsen, att för misshandling af djur skall kunna ådömas 500 kronor böter. Jag vill då nämna att, så vidt jag känner till, har det just icke ofta inträffat, att det nu bestämda högsta bötesbeloppet, 100 kronor ådömts. Hvad kan det då vara, som nu gjort det så nödvändigt att höja straffbestämmelsen ända till 500 kronor? För min del kan jag knappast finna någon anledning dertill; det är må hända endast en nyck af vissa personer att vilja visa sig ömhjertade mot djuren. Jag undrar dock huru vida de icke nu gått längre, än de sjelfva äro öfvertygade vara rätt.

För min del yrkar jag emellertid afslag på Utskottets förslag.

Herr Magnusson instämde i detta anförande.

Herr Grefve Björnstjerna: Det var en besynnerlig upplysning den siste talaren lemnade, den, att, om man här i staden med lifsfarligt vapen sårar en menniska, man icke straffas med mera än 10, 15 eller 25 kronor böter. Denna uppgift får stå för hans räkning. Jag tror deremot, att det kostar straffarbete. Hans länskamrat anförde — och derutinnan har han rätt, att, om åklagaren icke gör sin skyldighet och tilltalar den brottslige, är det likgiltigt om böterna sättas högre eller lägre. Men brott böra åtalas, och om så icke sker i Norrland, är sådant mycket ledsamt; men bör icke inverka på lagstadgandet.

Med anledning af Herr Ola Anderssons yttrande skall jag, i likhet med Herr Lindmark, anhålla, att man icke behagade lägga andra ord i min mun, än jag sagt. Jag har sagt, att i den mån ett folks intelligens och bildning höjes, bör man äfven sätta högre straffbestämmelser för den råhet, som misshandel af djur innebär, och detta påstår jag ännu.

Hvad åter samme talaresh anfall mot kavalleriofficerarne angår, tror jag det vara lätt bevisadt, att detta saknar all grund. Han be-

*Angående
ändrade be-
stämmer i
fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.
(Forts.)*

höfver endast gå ut och se på hästarne vid indelta kavalleriets volontärskola å Ladugårdsgärdet; jag vågar påstå, att talaren då skall nödgas erkänna, att alla nummerhästarne der befinna sig i det utmärktaste skick. Ja, jag är förvissad, att egarne sjelfva skola hafva svårt att igenkänna sina hästar, när de återkomma derifrån; till den grad hafva de genom god utfodring och omsorgsfull vård repat sig. Att man handterar remonterna illa, är äfven ett misstag. Om herrarne vilja öfvervara en ridlektion, skola herrarne finna, att det der talet om stryk och misshandel endast är en historia, som saknar all grund. Så väl befäl som manskap äro ålagde att fogligt och omsorgsfullt behandla hästarne. Det är orätt och harmligt, att, då befälet gör sitt bästa för att skydda rusthållares egendom, man här skall beskyllas för motsatsen.

Herr G. Jansson i Krakerud: Om jag icke missminner mig, var det den förste talaren, som sade, att det i allmänhet är de minst bemedlade, som göra sig skyldiga till misshandling af djur. Jag ber då få nämna, att de minst bemedlade äro i de flesta fall okunniga om hvad strafflagen innehåller; ty de komma sällan i tillfälle att få kännedom om vare sig det ena eller andra lagstadgandet. Således borde af denna anledning det nu varande bötesbeloppet vara nog för dem att derigenom få en varning för misshandling af djur. Jag tror icke heller att den föreslagna förhöjningen äfven i ett annat afseende skulle blifva synnerligen förmånlig. Den, som hyser något medlidande för djuren, hyser det också för människan. Om man nu ser en människa behandla ett kreatur grymt, tror jag man skulle komma i valet, huru vida man skulle anklaga henne eller icke, enär man viste, att människan skulle drabbas af så svårt straff därför. För min del tror jag att man droge sig för anhängiggörandet af saken, för att bespara henne detta hårda straff.

Herr Ola Andersson: Jag kan icke hjälpa, att jag nödgas yttra mig något på sidan af sjelfva saken, men då Grefve Björnstjerna rent af beskylt mig att fara med osanning, ber jag få tillkännagifva, att jag står vid hvad jag sagt och att jag kan bevisa sanningen deraf. Jag tviflar alldeles icke på att Grefve Björnstjerna för sin del gör hvad på honom beror, för att nummerhästarne må blifva väl vårdade, men att så ej alltid är fallet är säkert, och för att nämna ytterligare ett exempel derpå, ber jag att få omtala att det för ett par år sedan vid en exercissquadron vid Herrevadskloster inträffade, att en officer misshandlade en häst, under det en annan person höll den, så att hästen lade sig ned och borrhade nosen ned i jorden; och att hästen ej piskades till döds kanske hindrades endast genom veterinärens melankomst. Jag erkänner gerna, att kavallerihästarne i allmänhet väl vårdas, men, såsom nämndt, då Grefve Björnstjerna beskylt mig för att tala osanning, har jag velat säga, att jag står vid både denna historia och den förut af mig omtalade.

Herr Sam. Johnson: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men på det icke Herr Ola Andersson må stå ensam i sitt på-

stående, att kavallerihästar stundom misshandlas, så vill jag säga, att äfven jag kan anföra exempel derpå. Hästarne öfveransträngas ofta under tjenstgöringen till den grad, att de lägga sig ned, och det händer ej sällan att de från rekrytmötena hemkomma sönderbrutna på ett eller annat sätt.

Jag har icke något vidare att tillägga, utan instämmer med dem, som yrka afslag.

*Angående
ändrade be-
stämmeiser
i fråga om
ansvar för
misshandel
af kreatur.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Jag vill ingalunda klandra något sträfande att skydda djuren likasom menniskan för misshandel. Men hvad som bör vara uteslutande bestämmande för vidtagande af den lagförändring, som här är ifrågasatt, är den omständigheten, huru vida den nu varande lagen visat sig översam att bereda djuren nödigt skydd. Frågan blir sålunda den, huruvida det visat sig, att det nuvarande högsta bötesbeloppet, 100 kronor, blifvit användt emot personer, som gjort sig skyldige till djurplågeri, utan att samme personer låtit sig deraf rätta, utan fortsatt med sitt djurplågeri. Har detta visat sig, bör bötesbeloppet höjas, men eljest icke. Jag har i Utskottets förslag förgäfvets sökt upplysning i detta hänseende och icke heller har jag under diskussionen här i Kammaren hört sådant uppgifvas. Det har förvånat mig, att Utskottet icke såsom skäl för sin hemställan anfört något i denna rigtning, och så länge icke detta skäl kan andragas, måste jag anse den föreslagna lagförändringen vara onödig och kunna hänföras till det slag som, för att begagna en känd talarers ord i fråga om en annan åtgärd, är att anse som "pjosk". Jag hoppas att, så länge behovet af denna lagförändring ej är ådagalagdt, denna Kammare skall afvisa det föreliggande förslaget. Kammaren har större frågor att behandla och viktigare lagförändringar att genomföra. Jag hemställer om afslag på Utskottets förevarande hemställan.

Med Herr vice Talmannen instämde Herrar *Danielson, Lasse Jönsson, J. Pettersson* i Alfvesta, *L. J. Larsson, S. M. Olsson, Eliasson, And. Hansson, Nils Petersson, Olof Andersson, Lyttkens* och *Sven Andersson*.

Herr Åbergsson yttrade: Jag hade icke ämnat yttra mig i denna fråga. Jag erkänner att icke heller jag för min del anser den synnerligen betydande, men på den punkt saken under debatten kommit, kan jag icke underlåta att säga några ord. Jag kan icke underlåta att uttrycka min förvåning öfver det intresse, åtskilliga Kammarens ledamöter visat för herrar djurplågere, och deras fruktan att besvära Kongl. Maj:t med den vidlyftiga lagförändring, hvarom nu är fråga. Vidare har äfven mitt intresse för förhöjning i den ifrågavarande straffbestämelsen blifvit väckt till följd af det sätt, hvarpå Herr Ola Andersson talat om saken. Han anförde, såsom herrarne hörde, ett exempel på huru en skånsk kavalleriofficer lät en karl hålla en häst och piskade hästen, så att den höll på att gifva upp andan, och endast genom veterinärläkarens mellankomst kunde räddas. Är icke detta ett skäl

Angående
ändrade be-
stämmeiser
i fråga om
ansvar för
misshandel
af kreatur.
(Forts.)

att höja böterna, eller vill kanske Herr Ola Andersson påstå, att det vore tillräckligt att bötfälla den karlen till 100 kronor? För min del skulle jag, om saken vore bevisad, som domare icke tveka att döma den karlen till 500 kronors böter. Just på det fall, att en mera för-mögen och, låt vara, mera intelligent person gör sig skyldig till en så rå förbrytelse, vill jag för min del gerna höja böterna. Härmed vill jag icke hafva sagt, att det icke möjligen kan ligga väl mycken öfver-drift hos djurskyddsvännerna i många detaljer af deras sträfvanden; men syftet med dem måste jag gilla.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

I detta yttrande instämde Herrar Friherre *Stackelberg* och *Ham-marberg*.

Vidare anförde:

Herr Thomasson: Herr vice Talmannen förklarade, att han ansåg det icke vara lämpligt att nu höja böterna för djurplågeri, därför att det icke fanns några exempel på att den högsta straffsatsen användts utan att göra åsyftad verkan, och behovet således icke vore visadt att höja den utöfver hvad den nu är. Herr vice Talmannen var till och med icke så litet ond på Lag-Utskottet, därför att Utskottet sysslat med en så obetydlig fråga. Men jag ber att få säga, att både detta skäl för en lagförändring, som Herr vice Talmannen gjort till villkor för sitt bifall, förefinnes och många andra, som här blifvit ut-talade och som jag icke tycker vara så litet betydande, som Herr vice Talmannen stämplat dem. Det anfördes t. ex. i Lag-Utskottet, att i närheten af Stockholm — jag säger på förhand, att jag ej kan styrka uppgiften — en arrendator, som åtagit sig att forsla tegel till en byggmästare i Stockholm och dervid begagnade 2 par hästar, som ytterligt illa medforos och öfveransträngdes, blef tilltalad och dömd först till ett ringare belopp men sedan till det högsta beloppet för upprepande af samma misshandel; men att han likväl funnit sin ut-räkning vid att på detta omenskliga sätt handtera sina dragare.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Jag tror att om en person blir dömd till 100 kronors böter flere gånger, så skall det nog hjälpa. Jag tror icke någon fortsätter, sedan han blifvit en gång fäld, ty man kan icke tänka sig, att någon fortsätter, om han icke har vinst af det; och det är jag viss på, att om man sätter böterna så högt de nu kunna sättas, skall det icke hända många gånger. I det fall har icke något sådant anförts i Lag-Utskottets betänkande.

Herr Lyttkens: Hade jag vetat, att Herr vice Talmannen begärt ordet, hade jag kunnat underlåta, att göra det; men då jag nu en gång fått ordet, så vill jag begagna mig deraf för att svara Herr Thomasson. Han anförde ett exempel på att en person hade begått samma förbrytelse tvenne gånger och ansåg, att detta härrörde deraf, att böterna voro alltför låga och vinsten af det arbete, hvarunder för-

brytelsen begicks, så stor, att han ansåg sig hafva råd att fortfarande plåga sitt djur. Låt vara att det finnes ett fall, der sådant kan hafva egt rum; men jag anser att lagen bör ej vara så sträng, att åklagaren drager i betänkande, om han skall åtala förseelsen, och jag anser att det är bättre med en mild lag, men att hvarje öfverträdelse åtalas, och att ej straffet blefve så strängt, att folkets rättsmedvetande såras af ett straff, som i förhållande till förseelsen är för stort; och att lagens stränga straffbestämmelser ej äro tillräckliga att afhålla från brott, synes deraf, att då dödsstraff följde på äfven mindre svåra brott, så var dessa brotts antal ingalunda mindre än nu, då dödsstraffet blott följer på mord; straffets stränghet afskräckte dem icke. Det har blifvit yttradt, att allmänna åklagaren icke alltid åtalar dem, som misshandla djuren, men om straffbestämmelserna blifva ännu strängare, skall följden blifva, att förseelserna ännu mindre beifras och att blott de aldra svåraste förseelserna blifva beifrade, då deremot alla, som ej äro allt för mycket i ögonen fallande, få oanmärkt passera. Då är det bättre, att genom en allvarlig tillämpning af lagen söka verka för afsedda ändamålet och sedan hoppas, att en stigande upplysning bland folket hindrar, att misshandel af djur kommer att ega rum.

*Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.
(Forts.)*

Herr Thomasson: Jag måtte hafva uttryckt mig särdeles illa, då jag kunnat så missuppfattas både af Herr vice Talmannen och Herr Lyttkens. Hvad jag ville säga var, att den ifrågavarande personen först blifvit dömd till ett lägre bötesbelopp och sedan till det högsta, detta senare flere gånger.

Hvad det af Herr Lyttkens anförda exemplet beträffar, så vill jag icke upptaga tiden med att bemöta det; man kan ju icke halsugga någon tvenne gånger.

Herr Grefve Björnstjerna: Jag är förekommen af Herr Åbergsson. Om den tilldragelse, Herr Ola Andersson omtalade, och hvilken han, om jag fattade honom rätt, icke sjelf sett, verkligen inträffat, har den med all säkerhet blifvit strängt straffad. Till dess jag får närmare reda på, huru med denna saken förhåller sig — och jag skall icke underlåta att skaffa mig kännedom derom, — till dess tviflar jag dock, att saken förhåller sig så, som Herr Ola Andersson uppgifvit.

Med anledning af mitt föregående yttrande vill jag blott tillägga, att jag ingalunda betviflar, att en okynnig remont blifvit allvarsam straffad; men jag tror deremot icke, att någon officer så misshandlat en häst, som här uppgifvits. Jag erkänner äfven att de uttryck, jag begagnade, då jag nyss besvarade Herr Ola Andersson, icke voro de lämpligaste. Jag borde hafva sagt, "att hans påståenden icke voro öfverensstämmande med rätta förhållandet." Jag anhåller att redan innan justering af protokollet få anföras detta.

Herr Lyttkens: Jag anhåller att Herr Thomasson icke måtte gifva mina ord en annan betydelse, än jag med dem afsett. Min mening var, att stränga lagbestämmelser icke ovilkorligen hindra förbrytelser emot lagen, utan det lagen är sådan, att förbrytelser blifva be-

Angående
ändrade be-
stämmelser
i fråga om
ansvar för
misshandel af
kreatur.
(Forts.)

ifrade, när och hvar som helst de inträffa. Det är för honom, som gammal och erfaren jurist, ganska väl bekant, att den tiden man hade dödsstraff äfven för mindre brott än dem, som nu äro belagda med dödsstraff, voro dessa brott ganska talrika. Således var det icke alltså straffet, som afskräckte från brottet. Att någon skulle kunna halshuggas två gånger, har jag aldrig påstått, detta kan ej ega rum, om ej möjligen med mindre väl betänkta Lag-Utskotts-betänkanden.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Herr Talmannen gaf propositioner å dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å densamma; och ansåg Herr Talmannen den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad.' Då votering emellertid begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är Utskottets förevarande hemställan af Kammaren afslagen.

Omröstningen utvisade 73 Ja mot 104 Nej; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets förevarande hemställan.

§ 5.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar komme att anställas i Kamrarnes sammanträden nästa Måndag den 5 instundande Maj.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.